Poštni urad 9021 Celovec — Verlagspostamt 9021 Klagenfurt Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt Posamezni izvod 1.50 šil., mesečna naročnina 5 šilingov P. b. b.

SLOVENSKI vestnik

Letnik XXVIII. Celovec, petek, 16. november 1973 Štev. 46 (1634)

Hujskanje proti Slovencem

celo na obravnavi pred celovškim sodiščem

Pred porotnim sodiščem v Celovcu je bila v ponedeljek obravnava proti štirim obtožencem, ki so bili obdolženi krivde oziroma sokrivde za zločinsko razstrelitev partizanskega spomenika na Robežu pri Apačah letos septembra. Po večurni obravnavi je sodnik dr. Pignet izrekel obsodbo: 26-letni Johann Molitschnig iz Celovca oz. Galicije, ki je spomenik dejansko razstrelil, je bil obsojen na 15 mesecev strogega poostrenega zapora, 29-letni Walter Leyroutz iz Podkanje vasi pri Galiciji na 12 mesecev strogega poostrenega zapora, 44-letni Erwin Mack iz Bajdiš pri Selah na 10 mesecev strogega poostrenega zapora in njegova 37 let stara žena Johanna Mack na 6 mesecev zapora. Medtem ko so bili prvi trije obsojeni brezpogojno, je bila kazen za Johanno Mack (ki je bila med obravnavo imenovana „obrobna figura") izrečena pogojno na tri leta.

Obsojenci oziroma njihovi branilci glede izrečenih kazni niso podali izjave. Pač pa so predlagali, da bi sodišče prve tri obsojence, ki so bili od septembra dalje v preiskovalnem zaporu, začasno izpustili na svobodo; predlogu je sodišče ugodilo proti kavciji, ki jo je javni tožilec zahteval v višini 10.000 šilingov na osebo.

Tako je bilo — vsaj formalnopravno — zaključeno eno izmed značilnih in hkrati žalostnih poglavij najnovejše koroške zgodovine. Pri tem pa posebej poudarjamo, da samo formalno, kajti tudi ta proces je pokazal, da so vzroki današnjih razmer na Koroškem mnogo globlji in da jih bo uspelo odpraviti le tedaj, če se bo to začelo pri koreninah. Ravno temu pa se je sodišče dosledno in zavestno izognilo.

Med obravnavo je namreč vsakomur, ki ni zavestno slep in gluh, moralo postati jasno, da stojijo pred sodiščem sicer neposredni storilci, da pa le-ti niso glavni krivci. Bilo je očitno, da gre za ljudi, ki so hote ali tudi nehote postali orodje v rokah sil, ki iz anonimnega ozadja usmerjajo razvoj dogodkov in zlasti oblikujejo atmosfero, v kateri do takih dogodkov sploh priti more. Dr. Grilc je kot zastopnik Zveze koroških partizanov povsem pravilno ugotovil, da bi se krivde morali zavedati tudi določeni krogi in posamezni časopisi, ki zastrupljajo ozračje. Vendar pa sodišče na zahtevo obrambe ni dovolilo, da bi dr. Grilc z zasliševanjem obtoženca razjasnil, kdo so „tisti ljudje", na katere se je Molitschnig vedno spet skliceval in ki so ga menda vzpodbujali, da bo on že znal opraviti s spomenikom, s katerim se kot „pravi Korošec" pač ne more sprijazniti.

Kljub temu je iz izpovedi posameznih obtožencev dovolj jasno izhajalo dejstvo, da je glavno krivdo tako za zastrupljeno ozračje v deželi kakor tudi za zločin na Robežu in vsa druga podobna dejanja treba iskati v krogih, ki stalno hujskajo proti Slovencem ter blatijo protifašistične borce. Molitschnig je po lastni izpovedi slovenskega pokolenja, toda priznava se k nemštvu (dejal je „zum deutschen Tum", tako da ga je moral odvetnik poučiti, da se pravilno reče „Deutschtum"!); noče biti Slovenec, ker le-ti menda hočejo raztrgati Koroško; je proti partizanom, ker je iz pripovedovanja starejših ljudi slišal, da so pobijali Nemce itd. Podobno miselnost je bilo zaslediti tudi v izjavah Macka in Leyroutza, predvsem pa je pri vseh treh prevladovalo sovraštvo do partizanov.

Ravno ta sorodnost v miselnosti je bila tista, ki je kljub temu, da sodišče ni dovolilo razjasniti političnega ozadja, dovolj široko razgrnila zastor, za katerim se skrivajo glavni krivci današnjih razmer na Koroškem. Svoj del k temu nehotenemu pogledu za kulise je prispeval tudi eden izmed branilcev, dr. Ingo Theyer, ki se je spozabil tako daleč, da je celo pred sodiščem trdil, da je njegov mandant partizanski spomenik m o r a l občutiti kot izzivanje (dejal je „Gesslerhut"). Take izjave smo slišali in brali tudi že drugod, v času neposredno pred atentati na partizanske spomenike, vendar za pristojne oblasti ne tedaj niti za sodišče tokrat očitno niso pomenile delikta, ki bi ga lahko imenovali hujskanje proti Slovencem in posebej proti partizanom, v kolikor ga kdo sploh ne bi razumel naravnost kot poziv za dejavnost proti takim spomenikom. Na odvetnikovo „argumentacijo", da se partizani niso borili za svobodno in demokratično Avstrijo, bi odgovorili le toliko, da je sleherni boj proti nacistični Nemčiji, kjerkoli se je bil, pomenil tudi prispevek za osvoboditev Avstrije (jasno pa se partizani niso bojevali za tisto avstrijsko domovino, katero so Avstrijci v Hitlerjevi uniformi „branili" nekje pri Stalingradu ali Narviku ali celo El Alameinu — namreč Ostmarko v sklopu nacističnega velikonemškega rajha).

Sicer pa je duhovna sorodnost obtožencev — vsaj kolikor gre za Molitschniga in Macka — že starejšega izvora: oba sta sodelovala že lani pri nasilnem in protizakonitem odstranjevanju uradnih dvojezičnih napisov. Torej je manjkal le še majhen korak do sklepa, da „mora spomenik zleteti v zrak", zlasti, če so se pojavili še „tisti ljudje", ki so trkali na „koroško zavest". Tukaj pa je javni tožilec dr. Bacher odločno zavrnil vsako napačno pojmovano „domovinsko čustvo" ter poudaril, da je obtožence treba strogo kaznovati, kajti kazen mora biti nepreslišno svarilo vsem, ki bi se morda v bodoče bavili s podobnimi načrti. Pri škodi, ki so jo povzročili s svojim dejanjem, idealna škoda daleč presega materialno škodo, Avstrija pa je zaradi tega utrpela veliko škodo na svojem ugledu v mednarodni javnosti. Podobno je izjavil dr. Grilc, ki je dejal, da gre za zločin zoper človekove pravice in zoper sožitje med narodi ter je skrajno sumljivo, če se z razstrelitvijo partizanskega spomenika povezuje „koroška miselnost".

Sodišče je pri svoji odločitvi upoštevalo vse olajševalne okoliščine, med njimi predvsem priznanje storilcev in njihovo obžalovanje (ki pa je v očitnem nasprotju z zadovoljstvom, ki so ga izrazili kratko po dejanju med zasliševanjem pri policiji). Zakon o razstrelivu predvideva namreč kazni od 5 do 10 let zapora in so morale res prevladati olajševalne okoliščine, da so bili obtoženci obsojeni le na uvodoma navedene kazni. Vendar je tudi sodnik dr. Pignet zelo jasno zavrnil izjave obtožencev, ki so se skušali zagovarjati, da so delali iz „prepričanja za Koroško". Naglasil je, da uporaba nasilja ne prispeva k sožitju, ki je možno le ob medsebojnem razumevanju in strpnosti.

Treba je priznati, da se je prvič v povojni zgodovini Koroške zgodilo, da so krivce protislovenskih napadov izsledili, postavili pred sodišče in jih obsodili. Prav tako pa je treba ugotoviti, da je tudi ta obravnava pokazala, kako se na merodajnih mestih trudijo, da bi politično ozadje takih akcij ostalo še naprej nepojasnjeno.

Ta vtis je moral dobiti opazovalec zlasti tudi ob vnemi, s katero je obramba naravnost demonstrativno položila na mizo prvi obrok za poravnavo škode, ki sta jo utrpela Zveza koroških partizanov in posestnik Lesjak. Polno poravnavo škode — pri tem se cenitev izvedenca (28.000 šilingov) bistveno razlikuje od navedbe lastnika (80.000 šilingov) — bo treba izbojevati po civilno-pravni poti, obramba pa je mnenja, da se bo vprašanje dalo urediti izvensodnijskim potom. Ob tej radodarnosti se je marsikdo spraševal, od kod ves ta denar, ko pa so obsojenci brez imetja in na daljšo dobo brez dohodkov. Nehote je imel človek vtis, da mora biti nekdo v ozadju, ki mu je veliko na tem, da se zadeva uredi brez velikega hrupa.

Toda tako enostavna rešitev spet ni. Nasprotno. Še mnogo večja kot materialna je — kakor je pravilno ugotovil tudi javni tožilec — idealna škoda. Le-te pa ni mogoče popraviti s šilingi, niti ne samo s formalno obsodbo neposrednih storilcev, zlasti če se v istem trenutku s hujskanjem proti Slovencem in njihovemu prispevku v boju proti fašizmu še naprej zastruplja ozračje v deželi in se s tem stopnjuje nevarnost nadaljnjih izpadov in atentatov. Rešitev problema in zagotovitev miru je edinole v tem, da se končno enkrat razgali tudi politično ozadje ter se kličejo na odgovornost predvsem tudi duhovni očetje, torej resnični krivci proti varnosti življenja in imetja koroških Slovencev naperjene aktivnosti nemških nacionalistov.

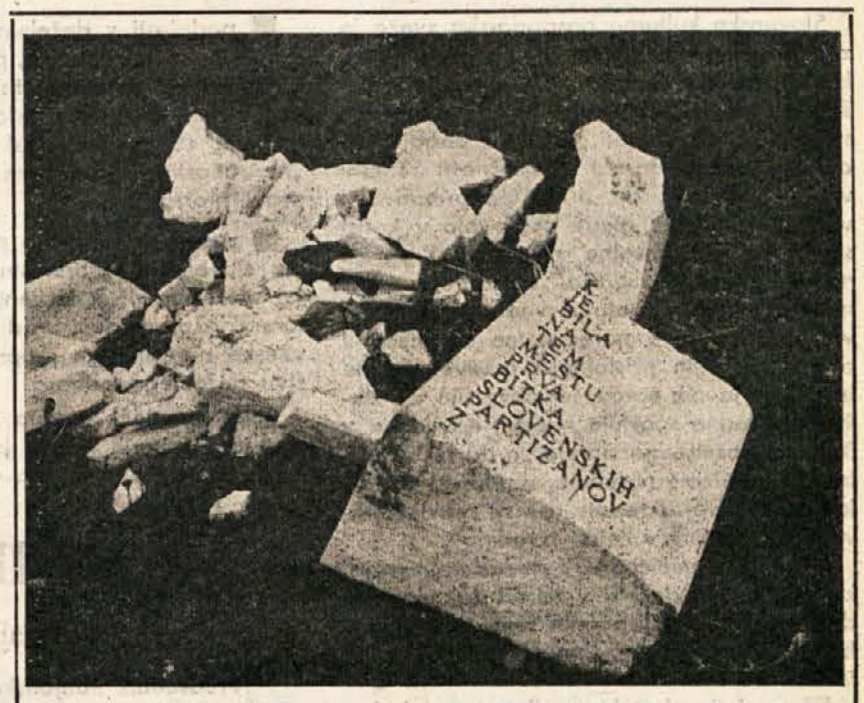

PARTIZANSKI SPOMENIK NA ROBEŽU PO ZLOČINSKEM ATENTATU

Neposredni storilci so bili kaznovani, nedotaknjeni pa so ostali glavni krivci v ozadju, ki s svojim hujskanjem zastrupljajo ozračje v deželi in s tem ustvarjajo pogoje za take zločine.

Popuščanje nemškim nacionalistom

pomeni slabo spričevalo za manjšinsko politiko Avstrije

Kot eno glavnih točk avstrijske politike je zunanji minister dr. Kirchschläger v proračunski razpravi v parlamentu omenil odnos do Jugoslavije in „predvsem tudi vprašanje notranjih odnosov do manjšin". Vzroke za prehodno motnjo v odnosih z Jugoslavijo minister Kirchschläger ne vidi v zadržanju vlade, marveč v napadih na dvojezične krajevne napise. Trenutno pa so — kakor je dejal — odnosi spet „obsežni in prijazni".

V odnosu do manjšinskega vprašanja se v Avstriji in zlasti na Koroškem kažejo res čudne stvari.

Na Koroškem določeni krogi kar ne morejo dovolj glasno in pogosto izraziti svoje zadovoljstvo, da letos ni prišlo do „vroče jeseni". Da je bil razstreljen partizanski spomenik na Robežu in oskrunjen partizanski spomenik v Kotmari vasi, da je bil izveden bombni atentat na sedež osrednje slovenske organizacije v Celovcu, da so bili posamezni Slovenci žrtev fizičnih napadov — vse to za take ljudi še ni dovolj „vroče", saj je vse šlo „samo" proti Slovencem.

Na Dunaju pa se zunanji minister zdaj že ponovno hvali, kako dobri so odnosi z Jugoslavijo. Pri tem samo zamolči, da Jugoslavija še vedno čaka — in na to vedno spet tudi opozarja — kdaj bo Avstrija izpolnila svoje mednarodne obveznosti tako glede slovenske in hrvaške manjšine kakor tudi glede arhivov in kulturnih vrednot. Seveda, Jugoslavija na svoji meji z Avstrijo ni priredila vojaških manevrov, toda v notah in izjavah vodilnih predstavnikov je vedno odločno in jasno povedala, da raven in značaj odnosov v prvi vrsti zavisita od tega, kako bo Avstrija izpolnila svoje obveznosti.

Doslej teh obveznosti Avstrija ni izpolnila in jih — kakor izhaja iz izjave, ki jo je med proračunsko razpravo dal kancler dr. Kreisky — tako hitro tudi ne namerava. Kancler Kreisky je namreč dejal, da se v vprašanju koroških Slovencev trudi za rešitev, ki bo temeljila na čim širši osnovi, „v tako kritični zadevi pa je bolje, da se na račun časa še dalje pogajamo." Ne vemo, kaj misli kancler s „čim širšo osnovo" in kako dolgo meni, da bo še možno zavlačevati rešitev manjšinskega vprašanja. Toda nekaj bi moralo biti jasno tudi njemu: da koroški Slovenci nikdar ne bomo pristali na reševanje in rešitve, ki bi ogrožale obstoj in razvoj naše narodnostne skupnosti ter da tudi potrpežljivost koroških Slovencev ni brezmejna.

Če naj predvsem tudi vprašanje notranjih odnosov do manjšin sodi med glavne točke avstrijske politike, potem mislimo, da je skrajni čas, da Avstrija to tudi dokaže, in sicer v dejanjih. Dosedanje zamudno reševanje ali sploh nereševanje odprtih vprašanj v tem pogledu gotovo ni v prid takega dokaza. Prav tako pa si bo Avstrija za svojo manjšinsko politiko sama izstavila slabo spričevalo, če bo pri iskanju rešitev tudi zdaj — kakor je to napravila pri manjšinskih zakonih iz leta 1959 in zlasti lani pri zakonu o dvojezičnih napisih — kapitulirala pred nemškimi nacionalisti.

Podražitev bencina

Ta teden se je tudi Avstrija pridružila državam, ki so v zadnjem času znova podražile bencin in gorilno olje. Čez noč so bile uvedene občutne podražitve.

Navadni bencin je bil podražen od 3,90 na 4,90 šilinga za liter, super bencin stane zdaj 5,60 namesto dosedanjih 4,50 šilinga, cena dizla je poskočila od 3,60 na 4,40 šilinga, kurilno olje pa se je podražilo od 1,85 na 2,50 šilinga za liter.

Nove cene veljajo od srede tega tedna naprej.

Predstavniki Slovencev v Italiji

izročili svoje zahteve predsedniku deželnega odbora

Prejšnji teden je predsednik deželnega odbora dežele Furlanije-Julijske krajine Comelli sprejel veččlansko delegacijo Slovenske kulturno gospodarske zveze v Trstu, ki mu je pod vodstvom predsednika Borisa Raceta izročila spomenico z zahtevami, ki naj bi jih dežela izpolnila v korist Slovencev v okviru svojega programa. Predsednik Comelli je v enournem razgovoru poudaril odprtost dežele do slovenskih problemov ter — kakor je rečeno v uradnem sporočilu — potrdil voljo deželnega odbora leve sredine, da tudi v pogledu položaja in žaščite slovenske narodnostne manjšine deluje v osnovi programskih izjav deželnega odbora. Pri tem je zagotovil, da bo vprašanja, ki so mu bila prikazana, preučil deželni odbor, ki bo ocenil posamezne predloge in posege v okviru statutarnih pristojnosti dežele.

Slovenska kulturno gospodarska zveza je z zadovoljstvom ugotovila, da so stranke, ki sestavljajo današnjo vladno večino v deželi Furlaniji-Julijski krajini, vnesle v program stališča in obveznosti, ki bodo pogojevale delo in nastope dežele v bodočnosti v smislu vztrajnih zahtev, da si dežela pribori čim večja pooblastila glede ukrepanja v korist slovenske narodnostne skupnosti. Program namreč izrecno poudarja, „da je treba s primernimi ukrepi zagotoviti vedno popolnejše varstvo slovenske narodnostne skupnosti v okviru različnih pristojnosti države, dežele in drugih javnih uprav, ter obvezuje, da dežela dosledno spoštuje načela, navedena v 3. členu posebnega statuta, in da se bo odločno in trajno zavzemala, da vlada in parlament čimprej ukrepata, da se pravice slovenske manjšine v celoti izvedejo".

V svoji spomenici SKGZ podrobno navaja, kaj bi morala dežela v tekoči zakonodajni dobi storiti, da bi izpolnila svoje obveznosti. Iz spomenice povzemamo naslednje glavne točke:

- sprejeti zakonski predlog za globalno zaščito slovenske narodnostne skupnosti v deželi;
- pri sestavljanju in sprejemanju novih zakonov in pravnih ukrepov, pri imenovanju komisij in podobno dosledno upoštevati, da so Slovenci avtohtoni in neločljivi del deželnega prebivalstva;
- posebej upoštevati interes slovenskega prebivalstva pri oblikovanju družbenoekonomskega programa dežele in deželnega urbanističnega načrta;
- popraviti vso dosedanjo zakonodajo, ki ne upošteva prisotnosti Slovencev v deželi in njihovih interesov;
- predlagati osrednji vladi zakonske in druge ukrepe, ki zadevajo slovensko prebivalstvo in ki ne sodijo v pristojnost dežele;
- vzdrževati stalne stike z manjšinskimi organizacijami vseh vrst, pri čemer SKGZ skupno s svojimi članicami želi sodelovati z deželo na vseh področjih in v zvezi z vsemi vprašanji;
- podpirati z deželnimi sredstvi slovenske kulturne, znanstvene, podporne in druge organizacije, ustanove, tisk in pobude vseh vrst v taki meri, da bodo lahko nemoteno izvajale svojo dejavnost za ohranjevanje „narodnostne in kulturne značilnosti", kot pravi program;
- začeti sistematično preučevati probleme slovenske narodnostne skupnosti in v tej zvezi spraviti k življenju pred petimi leti formalno predvideni urad za vprašanja slovenske narodnostne skupnosti pri predsedstvu deželnega odbora.

Poleg teh točk navaja spomenica še pet vprašanj, katerih rešitev je nujna. Ta vprašanja so: dežela naj na viden način takoj poudari, da je proti asimilaciji Slovencev v videmski pokrajini; dokončna publicizacija Stalnega slovenskega gledališča s pritiskom dežele na vlado; podpora dežele za zgraditev kulturnega in športnega doma v Gorici; ukrepati, da bo dežela z garancijo in gmotno podprla ureditev primernih prostorov za Narodno in študijsko knjižnico; dežela naj podpre prizadevanja za publicizacijo glasbene šole Glasbene matice.

Ob koncu je SKGZ v svoji spomenici poudarila, da je poleg navedenih vprašanj zainteresirana za ves politični, gospodarski in socialni razvoj, ki vpliva na slovensko prebivalstvo v isti meri kot na ostalo prebivalstvo v deželi in da z zaupanjem pričakuje, da se bo deželni program dosledno izvajal in da se bodo tako uresničila pričakovanja slovenske skupnosti v deželi.

Predsednik Comelli je predstavnikom SKGZ zagotovil, da manjšina pri reševanju svojih vprašanj pri deželi nikoli ne bo naletela na zaprta stališča ter poudaril, da predstavljajo tudi etnične manjšine v deželi žive skupnosti, ki bogatijo deželo.

Domenjeni so bili nadaljnji stiki med deželo in slovensko narodnostno skupnostjo.

Na Južnem Tirolskem dobijo

najboljšo oskrbo s televizijskimi sporedi

Predsednik italijanske republike je podpisal dekret, s katerim bo ugodeno zahtevi južnih Tirolcev po sprejemanju nemških televizijskih oddaj iz sosednih dežel, namreč iz Avstrije, Zahodne Nemčije in Švice. S tem bo pozitivno urejeno eno izmed bistvenih vprašanj nemško govoreče narodnostne skupnosti na Južnem Tirolskem.

Kakor je razvidno iz časopisnih poročil, bo Južna Tirolska v bodoče sodila med tiste predele v Evropi, ki bodo imeli najboljšo oskrbo s televizijskimi oddajami. Poleg obeh italijanskih programov ter lokalnih nemških oddaj bo namreč mogoče sprejemati še drugi spored avstrijske televizije, drugi spored zahodnonemške televizije ter glavni spored švicarske televizije.

V nedeljo bodo na Južnem Tirolskem deželnozborske volitve, pri katerih se bo za glasove nemško govorečih volivcev potegovalo poleg italijanskih strank tudi pet različnih nemških volivnih skupin. Vodstvo južnih Tirolcev se trudi, da bi na volitve pritegnilo tudi tiste svoje rojake, ki trenutno živijo v inozemstvu, pa imajo še doma volivno pravico.

To prizadevanje za krepitev nemško govoreče narodnostne skupnosti na Južnem Tirolskem podpira tudi Avstrija. Tako nudijo avstrijske železnice južnotirolskim volivcem, ki trenutno živijo v Avstriji, 50-odstoten popust za vožnjo domov na Južno Tirolsko, da bi se tam lahko udeležili volitev.

Omenjeni ukrep Avstrije kot matične dežele v podkrepitev življenjskih interesov svoje manjšine v sosedni državi je vsekakor razumljiv. Pač pa bi bilo zanimivo vedeti, kakšen bi bil odziv tukajšnjih oblikovalcev javnega mnenja in raznih nacionalističnih organizacij, če bi se kaj podobnega zgodilo v primeru koroških Slovencev. Ob dvoličnosti in dvovrstni morali, ki se je v manjšinskih vprašanjih poslužujejo v Avstriji in zlasti na Koroškem, si je to reakcijo zelo lahko predstavljati.

Narod, ki tlači druge, sam ne more biti svoboden!

Splet dogodkov zadnjih dni je poln nevarnega žvenketanja z orožjem, ki je moralo spregovoriti v boju za osnovno človekovo pravico — svobodo. V Evropi in torej tudi na avstrijskem Koroškem pa je orožje utihnilo že pred več kot tridesetimi leti, nacistična in šovinistična miselnost, ki je pognala v smrt milijone ljudi, pa se nezadržno bohoti, iz dneva v dan postaja bolj nesramna, brezobzirna, pogoltna in nasilna . . . Prišlo je celo tako daleč, da vlada streže skupinam, ki zastopajo očitno protiustavne, nezakonite, nacistično obarvane cilje.

Nič drugače, nič bolj prizanesljivo ni mogoče imenovati nacionalističnih dejanj, ki so naperjena proti najmanjši narodnostni enakopravnosti in svobodi koroških Slovencev. V takšnih nevzdržnih okoliščinah naj bi ugotovili, koliko je na Koroškem prebivalcev slovenske narodnosti, ki jim pritičejo posebne pravice, vsebovane v 7. členu avstrijske državne pogodbe.

„Vsaj od jeseni 1972 dalje pa je zelo jasno, kaj to pomeni: najprej ti pobijejo vse dvojezične table in razširijo med prebivalstvom strah in narodno sovraštvo do Slovencev, potem pa naj bi vlada z zakonodajnimi organi Slovence preštela."

To je odstavek iz letaka, ki je svobodoljubne Slovence in Nemce vabil na demonstracijo za pravice koroških Slovencev. V tem je tudi srčika dejanja, ki ga doslej še nismo doživeli.

Namreč, na večer pred avstrijskim državnim praznikom, ki nosi v sebi spomin na boj proti nacizmu, smo bili priče paradoksu, kakršnemu je težko najti primero. 25. oktobra 1973 je več tisoč avstrijskih državljanov — Slovencev in Nemcev — uporabilo ulico, sredstvo, ki v tem trenutku, po vseh besednih zahtevah in opozorilih ter ne nazadnje meddržavnih pogodbah in pogovorih zmore dovolj učinkovito in očitno opozoriti javnost, da ni tako malo ljudi, ki se zavedajo, da se je v Avstriji hudo razpasla miselnost in metode, ki so v preteklosti zahtevale neprecenljive žrtve vseh narodov, tudi Avstrijcev.

Paradoksalnost tega ravnanja je v tem, da se v državi, kakršna je Avstrija, mora del državljanov že 18 let boriti za osnovne ustavne človečanske pravice, ki jim jih je država sicer zagotovila, svojih obveznosti pa ne izpolnjuje. Tudi na tej demonstraciji so tem osnovnim pravicam najglasneje in javno nasprotovale ravno tiste skupine, ki so neštetokrat pokazale, da je njihovo delovanje protizakonito in protiustavno.

Povsem jasno postaja, da vlada ne more ali noče — v imenu nekakšne demokracije — sprevideti nevarnosti, ki nastaja znotraj Avstrije same. Edino zato je mogoče, da začenja streči tem silam in jih upoštevati ter podpirati bolj kot legalne kulturne in politične združbe lojalnega dela svojih državljanov, namreč Slovencev.

Kajti organizacija tipa Kärntner Heimatdienst po petem odstavku 7. člena avstrijske državne pogodbe nikakor ne bi smela obstajati. Razmere pa dokazujejo ravno nasprotno! Vlada in stranke so začele čedalje bolj očitno podlegati ne le tej organizaciji (Heimatdienstu), ampak nasprotnikom Slovencev in zagovornikom ugotavljanja manjšine nasploh.

Vsaj od leta 1955, ko je bila podpisana državna pogodba in sprejet 7. člen, ki se nanaša na dele hrvaškega in slovenskega naroda v Avstriji, je jasno, da manjšin ni treba ugotavljati, saj celo uradni, čeravno bolj ali manj ponarejeni statistični podatki povedo, kje katera živi. In ne nazadnje: ustava nedvoumno govori o pravicah, ki jih je treba brezpogojno dati!

Zanimiva je sedanja nevednost, zaradi katere je zdaj manjšino nenadoma treba ugotoviti. Toda leta 1945, ko so začele delovati (žal le nekaj let) dvojezične šole, pa so pristojni natanko vedeli, kje naj te šole delujejo, kje so dvojezični sodni okraji in tako naprej. V dveh povojnih štetjih pa je bila država zmožna zmanjšati število Slovencev za več kot dvakrat, in seveda tudi ozemlje, kjer živijo. Noben narod ne izumira tako naglo, če ga le ne morijo kuga, lakota, vojska . . .

Prvič po vojni, zagotovo pa prvič po letu 1955, odkar obstaja sedanja republika Avstrija, se je zgodilo, da so Slovenci z nemškimi somišljeniki uporabili demonstracije kot obliko zahtevanja ustavnih pravic. Nek slovenski izobraženec je ob tem dejal:

— Poglejte, koliko nas je! Dokazali smo, da smo zmožni priti iz mišnic, v katerih se že desetletja skrivamo in kamor smo zbežali pred nemškim raznarodovanjem . . ."

Slikar Hans Piccotini, Nemec iz Beljaka, pa je svojo umetniško, humanistično zavzetost zastavil še bolj korenito. Na dveh slikah, ki ju imenuje Črna in bela krajevna tabla, je z besedami upodobil absurdnost, nevzdržnost in krivičnost razmer, v kakršnih je na preizkušnji tudi demokratičnost Avstrije. Sliki je predlagal za ljubljansko razstavo Intart, pa mu jo je selektor odklonil, češ da potencira problematiko in da bi lahko škodoval razvoju dogodkov na Koroškem. O tem je v koroškem tisku tekla javna polemika, mi — pa smo šli mimo. Seveda je Hans Piccotini korakal v povorki, ki je pozivala na solidarnost s koroškimi Slovenci.

Solidarnostni komite za pravice koroških Slovencev je združil 24 organizacij, društev in skupin. To je dejanje, ki ima za tako neenak boj izreden pomen in najvišji smisel: gre za dejansko enakopravnost in prijateljstvo med narodi. Ta komite je tudi dokaz, da edinole skupna akcija zmore učinkovito razgaliti dejanske razmere in vplivati na javno mnenje. Kajti le tako je več upanja, da bodo nevarne sence preteklosti kdaj izginile iz Avstrije.

Peter Kuhar

(Komunist, Ljubljana 5. 11. 1973)

PO ŠIROKEM SVETU

KAIRO. — Pri reševanju krize na Bližnjem vzhodu je bil pred dnevi dosežen pomemben korak naprej, ki ga splošno ocenjujejo kot prvo fazo reševanja oziroma začetek vojne dekonfrontacije. Visoki vojaški predstavniki Egipta in Izraela so namreč podpisali sporazum šestih točk, o katerem so našli soglasje med nedavnim obiskom ameriškega zunanjega ministra Kissingerja v arbaskih deželah. S tem sporazumom je bila — kakor poudarjajo v političnih krogih — uglajena pot za bližnja mirovna pogajanja, ki naj bi se še letos začela v Ženevi. Sporazum so tudi v krogih Združenih narodov pozdravili kot zelo važen korak k miru na Bližnjem vzhodu. Kljub temu pa je treba pristaviti, da je uspeh v prvi vrsti odvisen od tega, ali bosta obe strani sporazum tudi dejansko spoštovali.

KIJEV. — Jugoslovanski predsednik Tito je bil te dni na neuradnem obisku v Sovjetski zvezi, kjer je imel razgovore z glavnim tajnikom sovjetske KP Brežnjevom ter drugimi vodilnimi predstavniki partije in vlade. V prvi vrsti je pri teh razgovorih šlo za problematiko Bližnjega vzhoda, prav tako pa so obravnavali tudi dvostranske jugoslovansko-sovjetske odnose, o katerih je bilo poudarjeno, da se uspešno razvijajo.

ASUNCION. — Najhujši še živeči nacistični vojni zločinec dr. Josef Mengele živi v paragvajski planinski vasi Kabalero, v pokrajini Amambaj blizu brazilske meje, kakor izhaja iz naznovejših podatkov. Nekdanji SS-Hauptsturmführer je med leti 1943 in 1945 v „tovarni smrti", kakor so imenovali zloglasno koncentracijsko taborišče Oswiencim (Auschwitz) z lažnimi medicinskimi poskusi do smrti mučil več tisoč ljudi, poleg tega pa je kot rabelj sodeloval pri množičnem pobijanju taboriščnikov, zlasti Židov. Vse do leta 1951 je po lastni izjavi skrivaj živel na Bavarskem, od koder je zbežal v Argentino, od tam v Brazilijo in se končno naselil v težko dostopnih krajih Paragvaja. Čeprav je zahodnonemška vlada ponudila zanj 10 milijonov mark, paragvajska vlada generala Stroessnerja vojnega zločinca Mengeleja noče izročiti nemškim oblastem, ki so ga hotele postaviti pred sodišče.

TEHERAN. — V Teharanu se je sestala mednarodna konferenca Rdečega križa, na kateri so se zbrali predstavniki 64 držav in 97 narodnih organizacij Rdečega križa. Na plenarnem zasedanju so v prisotnosti vseh delegatov odlikovali z mednarodnim odlikovanjem Rdečega križa „Henry Dunant" dosmrtnega častnega predsednika jugoslovanskega Rdečega križa dr. Pavla Gregoriča. Odlikovanje je prejel za življenjsko delo v boju za humanizem in človeške pravice. To najvišje priznanje podeljuje mednarodna organizacija Rdečega križa svojim najzaslužnejšim članom.

WASHINGTON. — Ameriški kongres je zadal predsedniku Nixonu občuten poraz, ker je ukinil njegov veto in omejil predsednikova pooblastila za angažiranje ameriških čet pri vojaških operacijah v tujini. Odločitev kongresa pomeni, da je ameriškemu predsedniku prvič v zgodovini prepovedano vodenje dolgih vojaških operacij, kot je bila vietnamska vojna, če kongres ni sprejel formalne vojne napovedi. Tozadevni zakon je bil v kongresu sprejet že prej, vendar je Nixon vložil veto, ki pa je zdaj zgubil veljavnost, ko je zakon pri ponovnem glasovanju dobil dvotretjinsko večino v obeh domovih kongresa. Ugled predsednika Nixona pa je tudi sicer močno omajan ter se množijo glasovi, ki zahtevajo celo njegov odstop.

TRST. — Tržaški občinski svet je prejšnji teden z večino glasov (proti so glasovali le neofašistični odborniki) odobril sklep o spremembi staleža slovenskih prevajalcev na občini, in sicer v tem smislu, da se dosedanje število stalno nameščenih prevajalcev zviša od enega na tri. V razpravi je neofašistični svetovalec dejal (kako so njegove besede podobne izjavam koroških nacionalistov!), da slovenski prevajalci niso potrebni, ker je Slovencev vedno manj in da tako razumejo italijanščino.

NEW YORK. — Skupina 16 držav je predložila v OZN osnutek resolucije, v katerem pozivajo jedrske sile, naj prenehajo poskuse, predvsem pa naj takoj opuste poskuse v ozračju. Hkrati izražajo obžalovanje, ker podpisniki moskovskega sporazuma o prepovedi jedrskih poskusov v ozračju in pod vodo doslej še niso prešli k pogovorom o popolni prepovedi jedrskih poskusov, torej tudi tistih pod zemljo. Skupina 26 neuvrščenih držav pa je predložila resolucijo, v kateri pozivajo vse države, ki tega doslej še niso napravile, naj ratificirajo ženevski sporazum iz leta 1925 o prepovedi uporabljanja bojnih strupov.

Razstava slovenskega slikarstva

v koroški Deželni galeriji v Celovcu

V navzočnosti visokih predstavnikov Koroške in Slovenije oz. Ljubljane je bila prejšnji teden v Deželni galeriji v Celovcu svečano odprta razstava „Slovensko slikarstvo od baroka do impresionizma", ki v reprezentativnem izboru predstavlja bogato zbirko Narodne galerije v Ljubljani. Razstava ostane odprta do 9. decembra ter po svoji enkratnosti zasluži, da bi se ob njej čim večje število prebivalcev Celovca in Koroške seznanilo z bogastvom slovenskega slikarstva.

O pomenu razstave za spoznavanje umetniške dejavnosti sosednjega naroda in s tem za medsebojno razumevanje med narodi sta pri otvoritvi spregovorila deželni glavar Hans Sima ter ravnateljica Narodne galerije v Ljubljani dr. Anica Cevc, ki je poskrbela tudi za izbor razstavljenih umetnin.

Šestdeset umetnin te „galerije v malem", kakor je celovško razstavo imenovala ravnateljica dr. Cevc, je povzetek razvoja slikarstva v Sloveniji od začetka 18. stoletja do prvih desetletij našega stoletja ter posreduje pregled dosežkov v zaporedju stilov od baroka do impresionizma. Za to sumarno predstavitev umetnosti dveh stoletij so bila namenoma izbrana le dela najpomembnejših umetnikov.

Barok predstavljajo dela petih umetnikov. Najstarejši med njimi je v Radovljici rojeni Frančišek Karel REMB, ki spada med tiste mojstre, ki jih uvrščamo v plejado slikarjev slovenskega rodu, vendar se ni odločujoče uvrstil v slikarski razvoj Slovenije, ker je rodno deželo prekmalu zapustil. Zato pa je daljna lorenska dežela darovala Sloveniji Janeza Valentina METZINGERJA, enega glavnih mojstrov baroka. Mlajšemu rodu slikarjev, ki jih je po šolanju v Italiji pritegnila Ljubljana, pripada Fortunat BERGANT, ki je med slovenskimi baročnimi slikarji najkvalitetnejši. Iz sončne Vipavske doline je zvabila Ljubljana Antona CEBEJA, medtem ko je od baročnih slikarjev na Štajerskem predstavljen Jožef Anton LERCHINGER iz Rogatca, poleg Jelovška in Remba najpomembnejši slovenski freskant.

Zakonom klasicizma se je podredil slikar Franc KAVČIČ, ki je bil kot profesor in rektor akademije lepih umetnosti na Dunaju tudi kot pedagog eden od utemeljiteljev tega stila. Drugi najpomembnejši slikar prve polovice 19. stoletja je prav tako goriški rojak Jožef TOMINC, ki je za slikarstvo romantike in klasicizma to, kar je bil Fortunat Bergant za 18. stoletje. Romantična razpoloženjskost srednjeevropskega bidermajerja je predvsem pritegovala Matevža LANGUSA, ki je naslikal mnoge znane osebnosti, po drugi strani pa so celo pesniki peli v njegovo čast. Pravi kulturno zgodovinski album predstavlja zbirka portretov Mihaela STROJA, ki je prav tako portretiral vrsto uglednih in veljavnih osebnosti. V zadnjih delih pa je Stroj z realistično izpovedjo že napovedoval novi čas.

Romantično krajinarstvo zastopata na razstavi Ljubljančana Anton KARINGER in naš koroški rojak Marko PERNHART. Zapustila sta bogato umetniško zapuščino v oljnih slikah, risbah in akvarelih ter skicirkah. Njune slike so danes že dokumenti in v časovni odmaknjenosti, iz katere ju ocenjujemo, sta postala tudi kronista pokrajin, kakršnih ne moremo več najti.

Močno preusmeritev je slovensko likarstvo doživelo z umetniki, med katere sodita predvsem tudi Janez in Jurij ŠUBIC, ki sta veji na deblu umetniške družine, ki je še dandanes živa. Prve slikarske nauke jima je dajal oče v slikarski in podobarski delavnici v Poljanah nad Škofjo Loko; šolanje sta nadaljevala pri Janzu Wolfu v Ljubljani, nato pa sta krenila vsak po svoji umetniški poti.

Poslanstvo Antona AŽBETA je bilo predvsem v pedagoškem delu in v slikarskem programu, ki ga je uveljavljal v svoji šoli, ki jo je leta 1891 na pobudo Jakopiča in Vesela ustanovil v Münchenu in so se v njej stekali mladi slikarski talenti iz vsega sveta. Ažbetovim naukom je med slovenskimi slikarji najzvesteje prisluhnil Ferdo VESEL, ki je rad slikal folklorne motive, vendar ne v realistični maniri, kakršno izpovedujeta v zgodnjih delih Matija Jama in Ivan Grohar. Ažbetova učenka je bila tudi Ivana KOBILCA, ki je poleg od sonca presijanih podob z idiličnimi figuralnimi poživitvami ustvarila še vrsto odličnih žanrskih slik in galerijo portretov.

Samotarsko osamljen med sodobniki je ostal Jožef PETKOVŠEK, po življenjski tragiki Van Goghu podobni realistični ekspresionist, ki ni dokončal svojega programa: vsako od njegovih del je spomenik tragičnemu in nepomirljivemu iskanju slikarjevega poslanstva. Umetniškemu društvu Vesna, ki je imelo namen gojiti domačo, slovensko umetnost, pripadata Gvidon Birolla in Kaksim Gaspari. Skoro vsako delo Gvidona BIROLLA je simbolizirana domačnost, polna poetične starožitnosti. Še bolj ljudski v svojih delih pa je Maksim GASPARI, ki je upodabljal posebnosti slovenskih pokrajin od Koroške do Notranjske, Kranjske in Dolenjske. Slikal je ljudske običaje in vaške posebneže, obrede in pripovedke ter postal tako priljubljen in znan, da je v pravem smislu ljudski umetnik.

Stvaritve vseh navedenih slikarjev pa so kakor uvertura v nastop impresionistov, ki so ob prelomu stoletja odločujoče posegli v slovensko umetnostno življenje. Rihard JAKOPIČ, Ivan GROHAR, Matija JAMA in Matej STERNEN so osebnosti, ki jih združujeta skupni slikarski program in želja po uveljavitvi slovenske umetnosti. Začetki zadnjih treh so v primerjavi z njihovimi poznejšimi deli skoraj historični. Vse štiri pa druži pravi izbruh stvariteljske moči, pri čemer so ohranjali vsak zase polne osebnostne karakteristike. V himničnosti žive sončne luči in barv so dokončali, kar je slutil, iskal in napovedoval že umetniški rod zrelega 19. stoletja.

Kako so si podobni!

Tržaški občinski svet je prejšnji teden izglasoval sklep o povečanju števila slovenskih prevajalcev na občini. Na podlagi tega sklepa se bo število stalno nameščenih prevajalcev povečalo od enega na tri.

Proti temu sklepu so glasovali samo neofašistični svetovalci, katerih govornik je dejal, da slovenski prevajalci niso potrebni, ker je Slovencev vedno manj in da tako razumejo italijanščino. Nasprotno pa je komunistični svetovalec naglasil, da gre za uveljavljanje demokratičnih pravic manjšine in utrjevanje mirnega sožitja, kar zahteva večjo zavzetost občinske uprave. Zato se je zavzel za nadaljnjo izpopolnitev prevajalskega urada ter menil, da bi morala občinska uprava poskrbeti z namestitev slovenskega osebja tudi v periferičnih uradih. In tudi predstavnik občine je priznal, da s tem ukrepom še ni zadoščeno vsem zahtevam in potrebam slovenskega dela občanov.

Ali niso besede neofašističnega občinskega mandatarja v Trstu na las podobne izjavam, ki jih slišimo na Koroškem! Razlika je pravzaprav malenkostna: v Trstu se s protislovenskimi nastopi „odlikujejo" ljudje, ki se odkrito priznavajo k neofašizmu — na Koroškem pa se povsem enako udejstvujejo krogi, ki si lastijo monopol v „domovinski zvestobi".

Takšna je „svoboda"

v tako imenovani „svobodni" Koroški

● *Ko se je predsednik deželnega šolskega sveta deželni poslanec Josef Guttenbrunner pred meseci tako daleč „spozabil", da je skupaj z obema slovenskima kulturnima organizacijama opozoril na koristnost znanja jezikov in s tem v zvezi na možnost prijave otrok k dvojezičnemu pouku, je bil izpostavljen žaljivim izpadom in nevarnim grožnjam nacionalističnih krogov v deželi. Izrazi, ki so se jih poslužili v člankih in letakih proti njemu, so res vredni avtorjev teh pamfletov.*

● *Ko je hotel beljaški slikar Piccotini na letošnji razstavi Intart v Ljubljani sodelovati z dvema slikama, ki predstavljata umetnikov odgovor na lanskoletne pogrome na dvojezične napise, je predstavnik koroških umetnikov to odklonil z utemeljitvijo, da gre za „politično angažiranost", za katero društvo koroških umetnikov ne more prevzeti odgovornosti. Sliki sta bili zavrnjeni in tako Piccotini ni mogel sodelovati na razstavi.*

● *Ko se je koroški pesnik Wilhelm Rudnigger izrekel proti „patriotizmu koroškega gvanta" ter izrazil svoje simpatije s Solidarnostnim komitejem za pravice koroških Slovencev, se je vlila nanj ploha javnih in predvsem anonimnih hujskaških izpadov, psovk in žaljivih sumničenj, kar se je stopnjevalo celo do groženj z umorom.*

To so le trije primeri (da o grožnjah Slovencem niti ne govorimo) iz zadnjega časa, ki pa dovolj jasno kažejo, kakšna je v resnici „svoboda", ki vlada v tako imenovani „svobodni" Koroški. Če se kdo upa, eno samo besedico izreči v korist Slovencem oziroma v korist mirnega sožitja obeh narodov v deželi, je takoj deležen nesramnega psovanja in izpostavljen nevarnim grožnjam in izsiljevanju. Z duhovnim nasiljem skušajo vsakogar prisiliti na molk, ki si drzne govoriti drugače, kot pa mislijo in govorijo v najbolj strupenih nacionalističnih krogih. Na Koroškem je dovoljeno samo eno mišljenje; kdor misli drugače, je zločinec, izdajalec, plačanec, hlapec komunizma in še marsikaj drugega, kar sodi v besednjak protislovenskih hujskačev.

Dejstva, da vlada na Koroškem najhujši duhovni teror, seveda ni mogoče prikriti. Da pa vse to le ne bi izgledalo tako enostransko, so si zdaj izmislili nekaj novega: v javnost so spustili vest, da je ogrožen tudi Heimatdienst in da je grožnje z umorom prejel (in menda prav iz Ljubljane, kjer se očitno že pripravljajo na vojsko) celo njegov predsednik. Sploh se počutijo v teh krogih — v kolikor je verjeti časopisnim poročilom — močno ogrožene in je policija baje že ukrenila vse potrebno za njihovo varnost.

Kdor veruje, bo zveličan. Ali pa sodi tudi to v okvir perfidne gonje proti Slovencem? Iz zgodovine in tudi iz sedanjosti so vsekakor znani primeri, ko so z nesramnim podtikavanjem nečastnih dejanj hujskali proti našim ljudem in organizacijam ter zastrupljali ozračje v deželi.

TONE SVETINA 203

UKANA

TRETJA KNJIGA

Deževna in vetrovna noč je povečala njegovo slabo razpoloženje. Pesjak jih je vlačil kot neutrudljiv lovski pes križem po gozdovih, kot bi se jim hotel s temi neskončnimi pohodi maščevati. Nekateri so ga na tihem prezirali, drugi pa so mu odkrito kazali, da jim je zoprn.

Stotnik Vogt je mislil, da bo kot poveljnik šole policijskih psov imel mir. Toda Pesjak, ki je hotel zaslužiti svoje marke je vedno znova odkrival dim nad gozdom — zdaj je izvedel za vosovce, zdaj za terence ali kurirje ter izražal domnevo, kje bi utegnila biti bolnišnica.

Vogt je sovražnika, s katerim se je spopadel v boju, nehote spoštoval. Po treh letih je doumel, zakaj se partizani potikajo po gozdovih in živijo v nečloveških razmerah: ker se borijo za obstanek. Ni pa mogel razumeti Pesjaka in njemu podobnih. Te vrste ljudem je šlo za denar. V Pesjakovih drobnih očeh je bral pohlep in izdajo. Odkar ga je poznal, je bil slepo orodje majorja Wolfa. Po vsaki akciji mu je podrobno poročal, če so napravili vse, kar jim je bilo naročeno. Dobro, da se je major nekajkrat v jezi spozabil in se zarekel: da streljajo brez potrebe, da podijo preganjane pred seboj in ne prodirajo dovolj globoko v gozd. Celo general se je v okrožnicah jezil, da so porabili dosti streliva za prazen nič.

Pesjak, ta podlasica, jih je tožil. Vogtu se je zagnusil, ker je kaj rad opravljal najbolj umazana opravila. Kot hijena je preobračal in slačil mrtvece in jih ropal, celo krvave cunje si je po navadi strpal v nahrbtnik.

Tudi na tem pohodu ni bilo uspeha. Nad Rastovko so se srečali s kurirji. Počilo je nekaj strelov, ranjena sta bila dva moža in ubit eden od boljših psov, potem pa so partizani izginili v meglenem gozdu, še preden je stotniku uspelo razviti enoto v strelce.

Tavali so mimo Selške planine, kjer so bili poleti zajeli obveščevalce. Bila je pusta in prazna. Koče pa so bile obrasle s suhimi koprivami. Na tej planini se mu je bil zameril poročnik Hartwick. Ko pa so naslednji dan kot nori bežali skozi morje debel, je zamrzil vso Jelovico. Prav nič mu ni bilo do tega, da bi preiskoval njene kotle in brezna, kamor je Pesjak tako rad vtikal svoj nos in iskal skrivališča.

V bližini planine Tamar se je mégla razkadila in odprl se jim je pogled v globino Soteske. Pesjak je predlagal stotniku, da bi pregledali le pol ure od poti oddaljeno snežno brezno, v katerem so bili že dvakrat odkrili sveže meso. Pesjak je vedel, da je tam ledenica Tončkovih vosovcev.

Stotnik je na prigovarjanje svojega podoficirja privolil, da pogledajo še tja in s psi preiščejo okolico. Po celournem pretikanju skoz divje razdrapani gozd se je Pesjak ustavil pred breznom, ki je bila vanj podrta smreka z obsekanimi vejami, za njo pa je bil globoko v luknjo potisnjen še en vrh, ki je rabil za lestev. Nekaj starih sledi je vznemirjalo pse, da so nategovali jermene.

Obstopili so jamo. Pesjaka so privezali na vrv in ga počasi spuščali v brezno. Pogledal jih je užaljeno, kot podgana, preden utone v čebru. Kmalu potem, ko je dosegel dno in se izgubil v škraplji, je iz podzemlja privrel krik, da je vsem zastala kri v žilah. Nategnili so vrv. Kmalu se je prikazal Pesjakov obraz, ki je bil prsteno bled.

„Naš mrlič, gospod stotnik!"

V jamo so se spustili še nekateri, za njimi pa še stotnik.

Ob skali je bil naslonjen na večni led vojak s policijsko čepico, zmrzel, z brezoblično masko iz snežnega sreža. Stotnik mu je posvetil v obraz in ga spoznal. Podoficir iz njegove enote, oče dveh otrok, celo njegove žene se je spomnil, ker je bila z Bavarskega prišla poizvedovat za njim. Pred dobrim letom je bil zaostal za verigo strelcev. Verjetno je po nesreči zdrsnil v brezno in se onesvestil, potem pa ostal sam v ledeni pasti. Moral je umreti zaradi mraza, strahu in lakote . . .

Mož je bil po bradi močno poraščen, nohti na rokih pa so bili podobni krempljem grabežljive ptice.

Pogled na skrivenčene prste je stotnika zgrozil, komaj je zadrževal nevoljo.

Zlezli so iz brezna.

Zbral je ljudi in se odločil, da bo čimprej sestopil skozi žrelo Vedrnik v dolino. Ko so prišli do Rjavih skal, kjer je polica držala na gozdno planjavo pod stene, se je Pesjak spomnil, da bi bilo dobro pogledati pod skalovje, kjer je bila svoj čas kurirska javka.

Stotnikov odpor do Jelovice se je v trenutku, ko je Pesjak stopil preden, približal vrhuncu. V želodcu je začutil gnus, v zavest pa so se mu vračali spomini in prividi mnogih smrti v tem pošastnem, zavratnem gozdu, kjer se je znašel samo Pesjak. Le-ta je celih dvajset let prebil v gozdu kot drvar, in v primerjavi z njim so bili nebogljeni. V dolini je bil nepomemben, vedel se je kot plaha žival, v gozdu pa mu je obraz sijal predrzno, ker se je zavedal svoje veljave.

„Dobro! Šli bomo. Tako vam ne bo treba poročati gestapu, da ne gremo tja, kamor nas vodite," je dejal stotnik mrko in poklical svojega kurirja, ki mu je bil vdan kot sin.

Koncert koroških pesmi v Kranju

Zveza kulturno prosvetnih organizacij v Kranju je minuli petek v Delavskem domu priredila koncert Kernjakovih in drugih koroških pesmi. Prireditev je bila tudi odraz solidarnosti s koroškimi Slovenci ob njihovem boju za zajamčene pravice. Tako je poudaril govornik prireditve prof. Črtomir Zorec, ki je posebej pozdravil navzočega skladatelja in harmonizatorja Pavla Kernjaka ter koroškega pesnika Andreja Kokota.

Prireditev v kranjskem Delavskem domu je povsem dosegla svoj namen, tako z umetniške, kakor tudi z organizacijske plati, saj je koncert bil edinstveno glasbeno doživetje. V sporedu so sodelovali moški pevski zbor tovarne Iskra v Kranju, vokalni oktet bratov Pirnat iz Jarš in moški pevski zbor iz Cerkelj. Vsi nastopajoči zbori so peli doživeto, kar je za Kernjakovo in koroško pesem bistveno. Zato so bili deležni navdušenega aplavza obiskovalcev — kolikor jih je dvorana sploh mogla sprejeti — in je prišlo tudi do ponovitev nekaterih pesmi. Ob tem pa je treba posebej poudariti, da sta oktet bratov Pirnat in pevski zbor iz Cerkelj izvajala nekatere najnovejše skladbe Pavla Kernjaka, ki jih na Koroškem še nismo slišali. To so bile pesmi Pepca, Tja gori grem, Mladostne sanje, Mamica moja, Zakaj več Dravca ne šumi in Ana nina nana. Slednja je posebno užgala in jo je zbor moral ponoviti. Izraziti moramo naše prijetno presenečenje in zadovoljstvo, da naš Pavle Kernjak še ustvarja in da nam njegovo umetniško delo še marsikaj obeta.

Kakor že omenjeno, je bil koncert v Kranju prirejen kot demonstracija povezave matičnega naroda s koroškimi Slovenci. Kernjakova pesem je bila za tako priložnost pravilno izbrana, saj brez le-te ni koroške pesmi, kar dokazuje trajna priljubljenost umetniških stvaritev samorastnika Pavla Kernjaka. Zato je treba priznati, da je prireditev brez dvoma tudi s tega vidika doživela lep uspeh.

Pavle Kernjak je bil deležen številnih čestitk s strani sodelujočih zborov, podpredsednik občinske skupščine Kranj prof. Sušnik pa je Pavla Kernjaka ob tej priložnosti odlikoval s plaketo mesta Kranj.

Minuli petek je bil za Pavla Kernjaka tudi sicer pomemben. V Kranj je prispel v popoldanskih urah. Najprej so ga sprejeli prireditelji koncerta, zatem pa še podpredsednik kranjske občinske skupščine, ki ga je zadržal na prijateljskem razgovoru, nato pa ga je skupno z gostitelji in predstavnikom Slovenske prosvetne zveze povabil na kosilo.

Soglašamo s prof. Zorcem, ki je menil, da take prireditve zapustijo globji vtis in ustvarijo trajnejšo povezavo med Slovenci tu in onstran meje, kakor hitro pozabljive demonstracije na ulici. Prepričani smo, da bodo zgledu Kranja sledile tudi druge kulturne organizacije v matični Sloveniji.

Št. Jakob v Rožu

Pred nedavnim se je poročila učiteljica Miklova Zalika, davna potomka Miklove Zale iz Svaten. Namesto Mirka si je izbrala za moža Petra Steinerja, p. d. Kompajnovega Petra iz Leš. Tokrat se potomki Miklove Zale ne bo več treba bati krvoločnih Turkov, izdajalskega Tresoglava in hudobne Almire, pač pa lahko posnema njeno slavno predhodnico v njeni goreči ljubezni in zvestobi do svojega ljudstva. Istega dne sta se v šentpetrski cerkvi poročila tudi sestra Petra Steinerja, Ana Steiner z Hanzijem Tarmanom iz Svaten.

Obema poročnima paroma iskreno čestitamo v želji, da bi v zakonu uživala mnogo sreče in zadovoljstva.

Slovensko planinsko društvo v Celovcu vabi člane in prijatelje na izlet na

JEPO (2143 m)

v nedeljo 18. novembra. Odhod ob 7. uri zjutraj s „Koče nad Arihovo pečjo" na Bleščeči planini. Najbolj priporočljivo je, da se v soboto zvečer zberemo v koči, tam prenočimo in v nedeljo zjutraj odrinemo proti vrhu. Od koče do vrha je okrog 3 ure hoda. Ko je pri nas v nižinah povsod megla in neprijazno hladno vreme, sije v planinah toplo jesensko sonce. V nedeljo smo pred kočo izmerili 30 stopinj topote.

Izrabite to lepo priložnost in pridite v čim večjem številu. V primeru slabega vremena si bomo ogledali bližnjo okolico in preživeli nekaj lepih ur v našem planinskem domu.

S planinskimi pozdravi

odbor

Tudi udejstvovanje planincev

služi sporazumevanju med narodi

Pred tednom dni je bila beljaška sekcija Avstrijskega planinskega društva priredila slavnostno predajo častnih znakov in diplom planincem, ki so v okviru poti prijateljstva — na območju Furlanije-Julijske krajine, Koroške in Slovenije — izvedli 15 oziroma 30 vzponov na vrhove omenjenih dežel.

Na slovesnosti so beljaški planinski funkcionarji pozdravili tudi predstavnika obeh sosednih planinskih organizacij — dr. Miho Potočnika, predsednika Planinske zveze Slovenije in Maria Lonzerja, častnega prezidenta komiteja treh dežel iz Gorice ter beljaškega župana inž. Rescha. Poti prijateljstva, ki je nastala na pobudo predsednika PZS, se je v prvem letu obstoja udeležilo okrog 2000 planink in planincev. Ta številka je vsekakor lep uspeh. V bodoče mislijo izdati še nadaljnjih 3000 dnevnikov vzponov, v katerih planinci potrjujejo svoje dosežke.

V svojem govoru je tajnik beljaške sekcije APD Kucher med drugim poudaril, da ima pot prijateljstva plemenito in častno nalogo, združevati in poglabljati tovarištvo na področju treh dežel. Omenil je tudi pokojnega Julija Kugyja, ki v svoji dejavnosti ni bil samo vodič skozi gore treh sosednih dežel, temveč tudi buditelj in posrednik za boljše medsebojno razumevanje na tem območju. Tudi župan inž. Resch je pohvalil pobudnika in organizatorje poti prijateljstva kot plemenite dejavnike v službi človeštva. Dr. Miha Potočnik je nagrajencem iskreno čestital k priznanjem in dejal: „Čeprav živimo v različnih državah z različnimi družbenimi ureditvami, moramo kot sosedje držati skupaj."

Ob zaključku prireditve je 35 udeležencev prejelo častne značke za 15, 18 planincev pa diplome za vseh 30 vzponov poti prijateljstva.

Hujskanje tudi v šoli

Po zadnji „napisni akciji" v Železni Kapli so številni domačini izrazili pripravljenost, da zastonj popravijo povzročeno škodo, če oblasti uresničijo dvojezične napise, ki jih določa državna pogodba.

Povsem drugače pa je ravnal nekdo, ki je odgovoren za vzgojo šolske mladine. V kapelški šoli se je namreč pojavil velik plakat, na katerem je zapisano: „Narrenhände beschmieren unsere Schulwände".

Ne gre toliko za besede, gre predvsem za namen teh besed. Namen pa je v tem primeru zelo očiten: že med šolsko mladino zasejati in gojiti narodnostno mržnjo, otroke hujskati proti „hudim" Slovencem, ki nočejo miru v deželi, mažejo javna poslopja in povzročajo velikansko škodo na družbeni lastnini.

Vprašujemo tiste, ki se zdaj delajo tako pedagoške, zakaj niso otrokom obrazložili bistvo in protizakonitost lanskoletnih pogromov proti uradnim dvojezičnim napisom, zakaj jim niso pojasnili ogabnost zločinskih atentatov na partizanske spomenike, zakaj jih ne poučijo o resnici boja koroških Slovencev za dosego pravic, zajamčenih v avstrijski ustavi in državni pogodbi!

Omenjena „pedagoška" akcija v kapelški šoli je vse prej kot vzgojna in nikakor ne dela časti tistemu, ki jo je izvedel. V resnici namreč samo opozarja na dejstvo, da se pravzaprav že v šoli začenja neodgovorno hujskanje na narodnostno mržnjo. Taka „vzgoja" pa vzgaja ljudi, ki potem zelo lahko postanejo poslušno orodje poklicnih hujskačev.

Št. Ilj – Pulpače

V torek popoldne smo v velikem številu spremili tragično preminulega Fridla Spitzerja, p. d. Dravnjakovega Fridla iz Pulpač k zadnjemu počitku na domače pokopališče v Št. Ilju.

Dravnjakovega Fridla je pred tremi tedni smrekov hlod tako nesrečno oplazil, da so ga težko poškodovanega morali takoj prepeljati v celovško bolnišnico. Tam se ga je lotila še pljučnica, katero je srečno prebolel. Že smo mislili, da je najhujše mimo, ko nas je pretresla žalostna vest, da je v soboto zgodaj zjutraj na posledicah nepredvidene embolije umrl.

Dravnjakov Fridl nas je moral zapustiti v najlepših moških letih, saj je bil star šele 45 let. Rodil se je na Gori v Gurah. Čeprav se je učil v mestu za frizerja, je rajši delal zunaj na kmetih. Dolga leta je pomagal na kmetiji pri Črniju v Zgornji vesci in pri Kobanu v Deščicah, kjer je spoznal Dravnjakovo Katijo iz sosednjih Pulpač in se je tja priženil. Ker je bil izredno priden, si je z družino prištedil oz. prigaral toliko denarja, da je pred nedavnim kupil še manjše posestvo v Deščicah. Čeprav je bil zelo zaposlen, je vedno našel čas, da je pomagal sosedom. Mnogo let je trpel tudi na želodcu. Letos aprila pa se je dal končno operirati. Po operaciji se je zelo opomogel. Sedaj, ko bi lahko užival sadove svojega neumornega dela in ko se je tako veselil, da je končno rešen tegob z želodcem, saj je okrog dvajset let imel težave z njim, ga je smrt tako nepričakovano iztrgala iz naše srede. Z njim smo vsi, ki smo ga poznali, zgubili dobrega soseda in tovariša. Fridi zapušča troje otrok in ženo v globoki žalosti.

Pokojnika bomo ohranili v lepem spominu. Ženi in otrokom izrekamo naše globoko sožalje.

Slovensko prosvetno društvo „Radiše" vabi na

KONCERT

v nedeljo 18. 11. 1973 ob 14.30 uri v dvorani pri cerkvi na Radišah.

Gostuje moški zbor KUD „Stane Žagar" iz Krope.

Zbor je znan po svoji visoki pevski ravni in beleži številne nastope doma in v tujini. Zato ne bo nikomur žal, ki se bo udeležil tega koncerta.

Prisrčno vabljeni!

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

„Gremo! Vodite nas!" je zaukazal Pesjaku, ki se je obotavljal in skušal ugovarjati, zakaj gredo samo trije, ker je zelo nevarno.

Kolona je posedla po lijaku med strmimi skalami, stotnik in ona dva pa so se spustili skozi goščo pod stene. Svet je bil vse bolj divji in zapuščen, drevje stolčeno od plazov in polomljeno od kamenja.

Pod stenami so zagledali kolibo, obraslo z goščavjem. Pod težo snega minule zime se je bila streha udrla. Pred vojno je nekaj časa v njej prebival tudi Pesjak, ko je žgal oglje v Tamarju. Na to pot ga je gnal spomin: zanimalo ga je, če kdo uporablja njegovo bajto. Razžalostil se je nad ogrodjem, ki je bilo prepleteno z ovijalkami. Vrata koče so bila odprta in duh po plesnobi in gnitju je vel iz nje. Tu so ga včasih greli plameni z ognjišča, katerega kamenje se je razsulo. V kotu je ležala na tleh zarjavela ponev, prav takšna, v kakršni je nekoč cvrčala zaseka za žgance. Od tod je hodil včasih v vas k pastiricam na planino, ženil se je, pa se nikoli ni oženil. Tu se je srečaval s samotarjem Svedrarjem. Večkrat mu je mož nabrusil žage in skoval svedre, pa nekaj dobrih sekir mu je prodal. Kljub temu je samotarju nekajkrat pokradel pasti, in celo puško, ki jo je imel skrito v duplu stare bukve, mu je izmaknil.

„Čemu nas je privlekel v to prekleto džunglo, kamor že desetletja ni stopila človeška noga, in pred to prekleto podrto bajto? Kdo bi bil tako nor, da bi prebival v tej mišnici, od koder ni umika drugam kot v nedostopno skalovje?" je tuhtal stotnik in predramil zamaknjenega Pesjaka:

„No, kaj bo sedaj?!"

„Poglejmo še v luknjo pod steno!"

Blodili so skozi skoraj neprehodno goščavo, dokler niso obstali pred črnim vhodom, prepletenim s šibjem. Nobene sledi ni bilo o ljudeh.

„Kam vse nas vlačite po neumnem!" je rezko dejal stotnik. Ob njegovem glasu, ki je bil nenavaden, so se Pesjaku razblinili spomini kot oblaki v hudem vetru, prešinilo ga je neugodje.

„Ni jih, gospod stotnik," je dejal Pesjak ponižno.

Stotnik je stal pred njim zasopel, z jezo v mrzlih očeh in pištolo v rokah, za njim pa njegov kurir z brzostrelko, namerjeno naravnost v njegov trebuh.

Stotnik mu je nameril pištolo v prsi in mu hladno zabrusil:

„Danes vas bom izplačal. Sit sem, da nas dan za dnem vlačite kot neumne pse po tem usranem gozdu. Vi ste zame podgana in umazanec. Zmečkal bi vas kot ščurka. Tiste, ki se borijo proti nam, vsaj spoštujem. Na vas pa pljunem! Vi ste navaden umazan pes!"

Pesjak je od začudenja razširil svoje male oči, možgani so mu otrpnili. Razočaranje mu je zaigralo okoli ustnic.

Počilo je — Pesjak se je z obema rokama zgrabil za prsi, se obrnil in se naslonil na drevo. Roke so mu zdrsele po deblu navzgor, kot bi hotel pobegniti v krošnjo. Toda obstal je kot okamenel. Pogled mu je objel okostje razpadajoče kolibe. Nad njim sta rastla Jelovica in neskončno črno nebo kot žrelo usode. Gozd ga je zredil, gozd ga je pogubil ... Robovi so se zganili, mogočni in črni kot velikanske čeljusti. Dvignili so se in se podrli nanj. Telebnil je na tla in obležal ...

Stotnik je stopil k njemu in ga ustrelil še v vrat, da ja ne bi več vstal. Njegov kurir pa je nekajkrat z brzostrelko užgal med drevje.

Zez nekaj minut so pridrveli na pomoč policisti. Stotnik jim je pokazal na tleh mrliča in dejal zaprepadeno:

„Padli smo v zasedo."

Ukazal je, da Pesjaku privežejo za vrat pas in ga odvlečejo s seboj.

Soteska pod njimi se je kopala v valovih megle, ki jih je vrtinčil jug v vulkanskem ritmu. Sestopali so po melišču, med skalnimi stenami. Med nogami se jim je valilo okrvavljeno kamenje.

Pesjaka je vlekel policist za seboj kot ustreljeno zver. Oči je imel odprte, srepo strmeče v nebo.

Z njim je šel stotnik Vogt, mrk in zamišljen. Včasih mu je pogled zdrsnil na Pesjaka. Zdelo se mu je, da je s tem nekaj vrnil majorju Wolfu. Sit je bil Jelovice, kjer ni ničesar izgubil, sit vojne in psov za preganjanje ljudi. Prepričan je bil, da bodo zdaj imeli več miru in da bo marsikateremu od teh vojakov prihranil življenje. Sam pa si je želel, da bi bilo vojne čimprej konec in da bi se spet srečal s svojimi domačimi.

6

S političnim zborom so bili vsi zadovoljni. Zavarovani z zasedami odreda, so se zbrali v hotelu Zlatorog v Bohinju. Razpravljali so, poslušali, peli in ploskali, ko da bo čez mesec dni svoboda. In na koncu so imeli še miting.

Kako imenitno je Miha ukanil gestapo, ko je premestil zbor sredi noči na breg Bohinjskega jezera, so vedeli le nekateri. Sladko so se smejali na ta račun in se srečno izmuznili iz nevarne Bohinjske kotline.

Blisk se je s spremljevalcem vračal prek Jelovice z važnimi poročili za štab korpusa. Vedel je, da so v gozdu Nemci. Zato sta hodila počasi in zelo previdno. Na najbolj nevarnem območju sta se ogibala poti in celo stez. Nebo je temnelo, ko se je svet prevesil in sta zagledala robovje nad Travnikarjevo domačijo.

Na pasje lajanje je mož prišel iz hleva in takoj spoznal Bliska.

Važna vloga gozdov

Skoraj pol Koroške zavzemajo gozdovi, tako da je ta dežela med najbolj gozdnatimi v Avstriji. To gozdno bogastvo pa nima samo finančno moč, temveč igra tudi važno vlogo pri ohranitvi temeljev našega življenja.

Če se ozremo preko naših meja nekoliko nižje na jug, proti deželam, ki obdajajo Jadransko morje, moremo ugotoviti, da tam skoro ni gozdov. Zemlja je gola in skalnata — izrazit kraški svet. Nekdaj so tam prav tako šumeli temni gozdovi. Pa so prišli Rimljani in začeli brez preudarka iztrebljati gozdove za razne gradnje in druge potrebe. Iz nekdaj cvetočih dežel ob Jadranu in Sredozemlju so nastale goličave, ki so se s časom pretvorile v prave skalnate puščave. K sreči naših dežel v Avstriji ni doletela ta nesreča, čeprav so bile tudi pod rimsko zasedbo.

V zadnjih letih je mnogo govora o „zelenih pljučih", to je o gozdnatih pasovih ali parkih, ki jih zasajajo posebno tam, kjer je zrak onesnažen. Največja potreba je seveda v mestih z industrijo, kjer je zrak tako onesnažen, da že primanjkuje prepotrebnega kisika. Največji proizvajalci kisika, brez katerega ni življenja, pa so gozdovi. Zato je povsem razumljivo, da načrtovalci gradenj mest stremijo za tem, da opremljajo mesta s parki in gozdovi. Slednji so tista „zelena pljuča", ki pomagajo izboljševati kakovost zraka v mestih.

Gozd pa ni samo proizvajalec za življenje neobhodno potrebnega kisika, temveč ima še mnogo drugih koristnih lastnosti. Tako gozd ugodno vpliva na rodovitnost zemlje, varuje polja in travnike pred erozijo, onemogoča delovanje zemeljskih plazov, brani pred izsušitvijo zemlje, pozimi pred snežnimi plazovi in mrazom. Poleg tega služi tudi oddihu in zdravju delovnih ljudi, nenazadnje pa ima s svojim lesom tudi velik gospodarski pomen, pri katerem je treba upoštevati, da je pri sekanju lesa treba imeti mero. K sreči obstojajo strogi zakoni, ki prepovedujejo nepreudarno zlorabljanje gozdov.

Ta kratki prispevek kaže, kako važno vlogo ima gozd v našem življenju. Napake, ki so se delale v preteklosti, se ne smejo nikdar več ponoviti. Nasprotno, stremeti bo treba za tem, da bodo gozdovi v prihodnosti prišli še bolj do veljave.

Brat v stiski 1973

Naprošeni smo bili, da objavimo naslednje obvestilo:

Pod geslom „Brat v stiski" izvedejo koroški katoličani vsako leto v novembru posebno nabirko, ki jo uporabijo posredno ali neposredno za lajšanje človeške stiske v najrazličnejših oblikah. Letos bodo izvedli nabiralno akcijo predvsem v tednu od 11. do 18. novembra. S pozivi v časopisih, s hišnimi in cerkvenimi zbirkami so vsi Korošci naprošeni, da sodelujejo.

Zbrano podporo bodo naslednje tri ustanove razdelile potrebnim ljudem: 1. Karitativni urad (Karitativna zveza), 2. Solidarnostni fond Gibanja katoliških delojemalcev in Katoliške delavske mladine, 3. Avstrijsko združenje za podporo pomočnikov v deželah v razvoju.

■ KARITAS uporablja zbrano podporo za lajšanje stiske v najpotrebnejših primerih ob nesrečah v naši državi in v inozemstvu, za pomoč družinam, za vzdrževanje doma za dijake, ki se vozijo v šolo, za pomoč beguncem, za oskrbovanje starih ljudi in bolnikov.

■ SOLIDARNOSTNI FOND podpira s sredstvi, ki so mu na razpolago, družine mladih delojemalcev pri oskrbi stanovanja s tem, da jim nudi primerna posojila.

■ PODPORA POMOČNIKOV v deželah v razvoju vsebuje pomoč pri šolanju in nastavitvi mladih ljudi v manj razvitih deželah.

V letu 1972 je bilo v nabirki „Brat v stiski" zbranih 942.313 šilingov. Koroški katoličani prosijo vse deželane, da podprejo to akcijo in tako pripomorejo k olajšanju najrazličnejšil stisk, v katerih se nahajajo domačini in drugi soljudje. Če svojega prispevka ne morete oddati v posebni nabiralni akciji, vas prosimo, da uporabite priloženo poštno položnico ali pa se obrnete na vaš župnijski urad.

Kulturno nagrado Koroške

prejme letos slikar Werner Berg

Kulturno nagrado dežele Koroške bo letos prejel znani slikar prof. dr. Werner Berg. Pospeševalne nagrade pa bodo dobili štirje mlajši umetniki — skladatelj prof. Gerhard Dallinger za glasbo, slikar Wolfgang Walkensteiner za upodabljajočo umetnost, pesnik in pisatelj Hans Gigacher za literaturo in univ. docent. dr. Helmut Hartl za rastlinsko sociološko delo o Koroški.

Bergova dela so znana po tem, da zajemajo v svojih motivih bistvo prebivalstva južne Koroške, kar daje njegovi umetnosti važno posredniško vlogo v službi zbližanja med narodi. Zaradi naklonjenosti koroškim Slovencem, kar je pred nedavnim podkrepil tudi s tem, da se je udeležil demonstracije v Celovcu, upravičeno uživa posebno priznanje in spoštovanje našega ljudstva, ki mu iskreno čestita tudi k sedanji nagradi.

Dr. Werner Berg, rojen v Elberfeldu v Nemčiji, bo drugo leto aprila obhajal svoj 70. rojstni dan. Na Dunaju je študiral pravo in slikarstvo, pozneje pa še v Münchnu, Parizu in pri Edvardu Munchu na Norveškem. Leta 1930 je kupil Rutarjevo posestvo blizu Galicije, kjer ustvarja svoja čudovita dela. V Pliberku pa je stalna Bergova galerija, v kateri so razstavljena njegova dela. Umetnik je bil že večkrat nagrajen.

Kulturno nagrado dežele Koroške sta doslej prejela pesnik Johannes Lindner in zgodovinar univ. prof. dr. Gotbert Moro. Nagrajenca je izbral poseben sosvet deželne vlade, kateremu predseduje vodja kulturnega oddelka deželne vlade dr. Mittergradnegger.

Nagrade bo v okviru posebne svečanosti v celovškem Domu glasbe 19. novembra izročil deželni glavar Sima.

Dom v Tinjah vabi rojake na

SEMINAR O NARODNOSTNIH VPRAŠANJIH

v nedeljo 18. novembra 1973 od 9. do 17. ure.

Predavajo: mag. France Wedenig — „Asimilacija"
dr. Vinko Zwitter — „Biologija naroda in raznarodovanja"
mag. Viktor Omelko — „Katoliška cerkev in koroški Slovenci"

Vsi prisrčno vabljeni!

Demonstracija

Mičej Andrej, na obe očesi slep,
šel pred nami si zravnan, uporen
skozi noč koroško v sprevodu svojih,
oblajan ves, opljuvan kakor tisto zimo,
ko Hitlerjevi rablji v Gradcu ženo so ti usmrtili
in hčerko Rezi z njo obesili,
podjunski zorni cvet . . .

Mičej Andrej, na obe očesi slep,
pred nami šel si d a l j n o v i d e n
v koroško noč . . .
Luč notranja obraz ti je razžarjala.
In vnuku, ki za roko te je vodil
po Celovcu mimo žilavega zmaja iz močvirja,
je svetil SEDMI ČLEN na tvojem transparentu
v koroško noč . . .

Tovariš Andrej, na obe očesi slep,
ki ženo, hčerko si za zmago našo daroval,
ti vodi skozi psovke, pljunke, laež ulice celovške nas,
poti da ne zgrešimo več nikoli in nikdar,
poti edine, s k u p n e , v svobodo končno,
k pravice mizi v deželi, kjer Slovenci smo doma.
Da raja naša, vsa zasramovana,
s tvojim žarom v prsih
napuhu in nasilju rajhovskemu spet bo kos,
da bomo vsi — od Dobrača do Pece — se zravnali,
da bomo vsi oči odprli,
da bomo vsi spoznali:
svobodni bomo le, če bomo vsi po vrsti se uprli
za psovke vse, za pljunke in za laež,
za dvojezične table, ki so nam lani jih podrli.

Pred nami hodi, slepi Andrej,
z lučjo notranjo nam sveti
v to koroško noč . . .
Visoko drži SEDMI ČLEN na transparentu!
Saj znamenje je naše,
saj dokument je naš,
da ženo daroval si v Gradcu
in hčerko Reziko,
Jelko partizansko, podjunski zorni cvet.
Preroško, daljnovidno, slepi Andrej, kakor že nekoč —
ti vodi tudi jutri nas — Slovence
v to koroško noč . . .

V Celovcu, 25. oktobra 1973. **Janko Messner**

Pesem je posvetil Janko Messner Mičeju Andreju v Št. Vidu v Podjuni, ki ta mesec obhaja svojo 80-letnico. Ob njegovem življenjskem jubileju mu iskreno čestitamo!

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

„Glej ga no!" se ga je razveselil. „Zvedel sem, da si hodil tod, pa smo te vsak dan pričakovali. Toliko novic imam iz doline, od vas pa nobenega! Ali je to povezava vojske z oblastjo?!"

Saj zato sem prišel, Travnikar!" se je smejal Blisk in podal možu roko. „Tako sem te pogrešal, da bom celo ponoči pri vas, če imaš kaj prostora in večerje za naju."

„Za koga pa, če ne zate? Pa stopimo raje malo v hlev, da boš videl, kako fletno mlado imamo," se je namuznil in odrinil vrata.

V siju petrolejke so zagledali Tinko in Ano, ki sta molzli.

„O, Blisk!" se je vzradostila Ana. Ker pa je nehala molsti, jo je krava švrknila z repom; vsi so počili v smeh. Travnikar je dejal:

„Le še stisni malo, Ana! Da bo videl, kako znaš, in da se bosta lahko odžejala!"

Ana je stiskala vime, da se je mleko kar penilo v molžniku, ki ga je oklepala s koleni.

Travnikar je skočil v hišo po korec, Blisk pa je vprašal Tinko:

„Kako ste zadovoljni z njo?"

„Ata so se za deset let pomladili, odkar je Ana pri nas," se je zvonko zasmejala Tinka. „Midve pa se tudi dobro razumeva."

Travnikar se je vrnil s korcem; Blisk in kurir sta nato popila vse, kar je bila namolzla Ana.

„Kako je z Melito?"

„Pozdravlja te. Midva se dobro razumeva. V divizijski zaščitni četi je skojevska sekretarka. Hudujem se nanjo, pa nič ne pomaga. Večkrat jo prime in gre z bombaši."

„Trmasta je. Že doma je delala mami in meni nakljub, pa tudi v šoli se ni nikomur pustila."

„Bojim se zanjo, nepremišljena je. Preveč tvega."

„Jaz jo poznam. Tebi hoče biti podobna."

Odšli so v hišo. Odložila sta orožje in vsi so, kot včasih družina, sedli k mizi.

„Naših fantov ni, pa pridejo vaši in se nam zdi, da smo spet vsi skupaj kot pred vojno," je dejala mama in prinesla na mizo žgancev in mleka.

Travnikar je imel glavno besedo.

„Blisk, pri nas nismo nikoli molili; če pa se je mama kregala, sem jaz malo zapel. Celo hišnega boga imam pod streho, odkar se belogardisti borijo zanj."

Mama pa mu je zabrusila:

„Hišni bog ne bo tam ostal, prinesla ga bom nazaj, ker nima nič opraviti z belogardisti. V hiši je visel, odkar je bila postavljena." Potem se je obrnila k možu: „Le kaj bo s tabo na onem svetu?"

„Kako je tam, nihče ne ve, saj ni bilo še nikogar nazaj, da bi povedal. Naši so padli že trije, pa se še ni nobeden oglasil."

„Bog jim daj večni mir. Jaz vedno molim zanje, čeprav pravi oče, da je bog pri belih, naš skojevski sekretar pa, da ga sploh ni," se je oglasila Tinka.

V daljavi je zabobnelo; polagoma se je bobnenje zlilo v zamolklo podrhtevanje. Blisk je pogledal ven. Grom je prihajal izza kopaste gore, ki je zastirala polovico obzorja kakor skrivnostna zavesa.

„Že drugo noč poka," je dejal Travnikar in odložil žlico.

Tudi Ana in Tinka sta se zaskrbljeno spogledali.

„Divizija napada Poljane," je povedal Blisk.

„Niti eno noč ne daste miru," je rekel Travnikar. „Ne njim in ne sebi . . ."

„In ga tudi ne bomo dali, Travnikar, dokler Nemcev z belimi vred ne poženemo čez Karavanke."

„Hudo bo, Blisk," je bil mož v skrbeh. Nabasal si je pipo in dal tudi njima, da sta zavila vsak nekaj tobaka v časopisni papir. „Mislili smo," je nadaljeval, „da bo proti koncu laže, pa je vsak dan teže. V dolino sem šel pred nekaj dnevi po sol in petrolej. Spotoma sem se malo pogovoril z našimi ljudmi. Veš kaj govorijo? Da bodo beli postavili postojanko v Kališah in vam presekali pot za preskrbo brigad."

„Ne boj se, Travnikar! Tja jih ne bomo pustili. Še iz Železnikov jih bomo pognali."

Starec je zmajeval z osivelo glavo. Pripovedoval je, kako se je v dolini zaredila bela garda, ki je pritisnila iz Ljubljanske pokrajine. „Ne pozabi tega poročati Pemcu. Nekaj ukrenite! Če pridejo beli, je z nami konec. Mimo nas oskrbujete bolnišnico. Pošljite Marka, da takoj zaminira cerkev in farovž, pa jih ne bo!"

„Križ božji, kakšen brezbožnik!" se je prekrižala mati. „Zdaj si se spravil še nad cerkve!"

„Stara, tiho bodi in ne vmešavaj se v politiko, ko se ne razumeš na nič drugega kot na kuhinjo in otroke! Mar naj pustimo, da nam požgo in nas poženo od tod? Govoriš, kot da ne bi vedela, da imajo postojanke prav po cerkvah in „župniščih!"

„Se bojiš, Travnikar?" je vprašal Blisk.

„Res se bojim. S celo divizijo ste bili na Jelovici, pa so vas tako pognali, da bi si bili skoraj polomili noge pod Ratitovcem! Kaj pa bom napravil jaz s svojo flinto?! Tudi za tidve se bojim," je pokazal na Tinko in Ano. „Saj veste, da nas imajo na piki."

Blisk je vedel, da ima mož prav. Da bi ga pomiril, je odpel torbo, izvlekel iz nje blok in skrbno zapisal vse, kar mu je povedal. „Dobro, Travnikar. Kako pa oblast?" je vprašal.

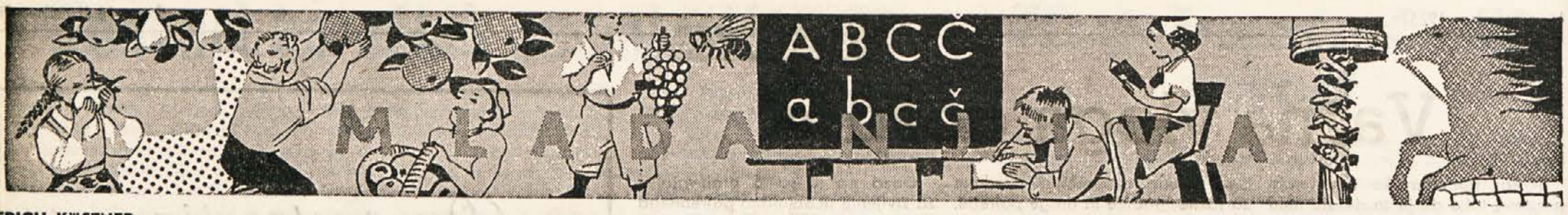

ERICH KÄSTNER

Mame ni doma

Bil je že skrajni čas za kosilo, ko je Peter prišel iz šole. Trikrat je potrkal in čakal, da mu mama odpre. Nato je še dvakrat pozvonil. Potlej je šestkrat potrkal in spet pozvonil. Slednjič je prislonil uho k vratom. V stanovanju se je zaloputnilo neko okno. Peter je zavpil skozi ključavnico: „Mama, mama! Ma-ma!" Toda odgovora ni bilo. S pestjo je pobutal po pisemskem nabiralniku in še enkrat pozvonil. Tedaj se je v resnici vznemiril, postalo ga je strah in z vso silo je s škornjem sunil v vrata. Kje neki tiči mama? Kaj pa če je pri pomivanju oken padla na cesto? In tako nebeško diši po jajčnem narastku! Peter je še enkrat pozvonil. Toda tokrat zelo previdno Potlej se je usedel na stopnice nasproti vrat, si z rokami podprl brado in se zastrmel v ključavnico, kot da bi bila magično oko.

In kar naenkrat je stal pred njim policaj. Zasukal si je brke, izvlekel beležnico in vprašal: „Katera je že vaša hišna številka?"

„72," je rekel Peter.

„A tako," je zamrmral policaj, „9 krat 8 je 72." Polistal je po svoji beležnici in zmignil z rameni. „Nobene prijave, da bi jo kdo našel."

Petru so se oči zalile s solzami.

„Samo nikar ne tuli!" je naglo rekel policaj, segel v žep in izvlekel iz njega avtomobilček. Podržal ga je pred usti in napel lica. Videti je bil kot kakšen trobentač, avto pa se je večal in večal in je imel komaj še dovolj prostora na stopnišču.

Policaj se je usedel za volan in rekel: „Kar noter, poiskat greva tvojo mamo!"

Peter je zlezel v avto in odropotala sta po stopnicah navzdol. V veži sta naletela na gospo Huberjevo, ki je prihajala iz kleti. Hu, kako debelo je pogledala! Nato sta se odpeljala po cesti navzdol. Peter si je pazljivo ogledoval mimoidoče in včasih se mu je zazdelo, da je zagledal mamo. Pa ni bilo res.

Kadar je policaj zatrobil, so vse ženske pri priči snele klobuke, da si jih je Peter lahko natančneje ogledal. Nekajkrat sta zapeljala tudi kar naravnost v trgovino, seveda samo v tiste, v katerih je običajno kupovala Petrova mama. Toda nihče je ni videl. Policaj je posodil Petru svoj žepni robec, žalostno povesil brke in rekel: „Na glavno policijo morava. Morda jo je kdo oddal kar tam."

In zdrvela sta na glavno policijo. Po stopnicah in po hodnikih in v neko pisarno, v kateri je stala velikanska omara za najdene stvari. V pisarni je za svojo pisalno mizo sedel neki uradnik in rožljal s šopom ključev. Vprašal ju je, kaj želita. Ko sta mu povedala, je šel k veliki omari in jo odklenil.

To je bila res nenavadna omara! V predalih so stali moški in ženske in dečki in deklice in čakali, da jih kdo od sorodnikov pride iskat. Neki fantiček je bil že pet dni tukaj in je imel že čisto objokane oči. Pozabil je namreč, kako se piše. Da, da, svoje ime in priimek si pa že moramo zapomniti.

Petrove mame ni bilo v omari. Tedaj je užaloščeni policaj izjavil, da mu ne more več omari za najdene reči in..." Tedaj pa je opazil da je velikanska škatla izginila s stopnišča.

„Kje pa si bila tako dolgo?" je vprašal.

„Nakupovala sem!" je vzkliknila. „In zdajle bova jedla jajčni narastek."

„Že precej časa ga duham," je rekel Peter. „Kakšen nadev pa ima, jagodni ali slivov?"

„Malinovega," je rekla mama in odklenila vrata.

Pravi Butalci

Kakor povsod na svetu, imajo tudi v Butalah tovarne.

„Živilopreskrba Butale mesto in okraji" je največja tovarna v celi deželi in proizvaja vse od sladkorja do soli. In vse to za Butalce. V obratu je zaposlenih nad tisoč ljudi. Da morejo dohajati s proizvodnjo, delajo noč in dan. A ker so Butalci, delajo eni cel dan, drugi pa celo noč.

Tistim, ki delajo ponoči, ta služba nekoč ni več ugajala. Šli so k županu in se pritožili, da imajo veliko težje delo kot drugi del uslužbencev. Prosili so ga, naj napravi, da bosta dva dneva in ena noč. Župan je premislil in dejal:

„Malo še potrpite. Danes zvečer še pojdite na delo, potem pa bo dan, noč in spet dan in imeli boste dva dneva in eno noč."

Mohar Andrej

VOJAN ARHAR

Odločitev

Mi, na zboru zbrani ptički:
čižki, taščice, kraljički,
kosi, vrabcev trop, penice,
dleski, lastovke, sinice,
krivokljuni, drozgi, liščki,
stržki, brglezi, meniščki,
ščinkavci, škrjanci, slavci,
mojstri pevci, ščebetavci,
pogorelčki, vsi kalini,
kar nas v tejle je dolini,
več ne bomo žvrgoleli,
čivkali in gostoleli.
Ker hudobni deček Vanja
s fračo, kamni, nas preganja,
zdaj se selimo drugam,
naj brezsrčnež žvižga — sam!

Prijateljstvo po telefonu

Črna škatljica s kolobarjem številk in vrvico, ki je nanjo privezana gladka črna žlica — slušalka.

Zavrtiš številke in pritisneš slušalko na uho.

Zaslišiš glas, ki pobara, kdo si, kaj bi rad. Mogoče se nasmeje in te pozdravi, ker te pozna. Potem se pogovarjaš, razgovarjaš, smeješ se tudi ti.

Mama pravi, da morajo biti telefonski razgovori kratki. Da se ne zavozljajo žice in številke tam na Pošti, kjer je telefonska centrala in kjer je telefon doma.

Včasih tudi kdo kje daleč zavrti številke in te pokliče; zazvoni telefonski zvonček in potem mi pobaramo, kdo je in kaj bi rad in kje na drugi strani električnih in telefonskih mrež in pajčevin je doma.

Mama pa spet pravi, da morajo biti telefonski razgovori kratki. Da se ne preobremenjuje telefonsko omrežje.

Včasih zazvoni telefonski zvonček; pridirjamo vsi, vsak s svojega konca in kdor je prvi, dvigne slušalko, pritiska jo na uho — nič.

Nekdo se norčuje iz nas in nas vleče za nos, pravi očka.

Žice v centrali so se zapletle, pravi mama.

Mi pa pritiskamo slušalko na uho in se na daleč kličemo in razgovarjamo in odgovarjamo neznancu, ki ga očka in mama in teta in babica sploh ne moreta slišati.

Na primer astronavt v satelitu, ki kroži in kroži okrog sveta...

Oho!

Ali raziskovalcu na severnem polu. Postavil si je bivak in zdaj meri mraz in kuha polento...

Ali raziskovalec na južnem polu. Z debelim svedrom vrta in vrta v led in išče pod njim zemljo, trdna varna tla...

Ali babici, ki nam na televiziji pripoveduje pravljice...

Ali Piki Nogavički.

Oho!

Mama pa spet pravi, da morajo biti telefonski razgovori kratki.

Nekoč, vidite, je zazvonilo v našem telefonu in nekdo nekje daleč je povprašal, kdo je pri nas pri telefonu. Pomislite, poklical nas je in vprašal, kdo je pri telefonu; narobe svet.

Pa je naš Jakec vprašal nazaj, kdo je pri telefonu.

Saj veš, tako se spodobi.

Mama je pa rekla, da je narobe povezano v telefonski centrali.

In očka je rekel, da se nekdo spet enkrat dela norca in nas vleče za nos.

Tisti na drugi strani žic je odgovoril Jakcu. Povedal je, da mu je ime Leon.

Leon, kateri, sprašuje Jakec.

Leon mamin, odgovarja telefon. Hodim v prvi razred in mame ni doma. Očka ni doma. Prišel sem iz šole. Rad bi imel prijatelja...

O seveda...

O seveda...

Po telefonskih žicah smo zdaj prijatelji. Kadar ni Leonove mame in očka doma, nas pokliče in potem.

Se pogovarjamo.

Smo prijatelji.

Da mu ni dolgčas in ni preveč sam.

Mama pa spet pravi, da morajo biti telefonski pogovori kratki.

Marija Vogelnikova

Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Tone Svetina: UKANA — Ton

„V redu! Vse vasi na tem pobočju imamo organizirane. Samo preženite Nemca, pa bomo že jutri zastavili vse nanovo v obeh dolinah. Povsod imamo postavljene odbore. Ljudje pomagajo in si odtrgujejo od ust. Videl si moj hlev. Od dvajsetih krav jih je še osem. Pa bi jih imel še manj, če mi ne bi včasih pustili katero od tistih, ki so pripravljene za bolnišnico."

„Dobro delate, Travnikar. Moram vas pohvaliti."

„Komunisti smo od hudiča. Ko se je začela vstaja, smo bili bele vrane, zdaj pa smo potegnili za sabo celo nekaj takšnih, od katerih ne vem, če se bodo obdržali."

„Tudi šole imamo po vaseh," se je pohvalila Tinka in povedala, da bosta z Ano učili pozimi otroke.

Čeprav je bil Blisk zaspan, sta z Ano še posedela, ko je družina odšla spat. Povedala mu je vse, kar je doživela. Še posebno pa ga je zanimal stotnik Kniecke. V mislih je predel načrt, kako bi mu Laura podstavila mino.

„Čudni so ti Nemci, posebno tale stotnik. Čeprav imamo z njegovimi gorskimi lovci vseskozi težave, se zdi, da kot človek ni slab."

„Resnično ni slab. Če ne bi bilo med nami vojne, bi bil kar imeniten človek. Major Wolf mi ni pozabil povedati, da je Kniecke rahlo problematičen v svojih nazorih. Zdi se mi, da je do grla sit vojne in vsega, kar se dogaja v Nemčiji."

„To rad verjamem. Tudi o mnogih drugih imamo taka poročila. Toda drže se še vedno in izvajajo, kar jim je naročeno, ko da bodo čez nekaj mesecev zmagali."

„Dresirani so za disciplino in ne za razmišljanje. Nekaj generacij so tako vzgojili."

„Kdo ve, kaj bi storil s tabo major Wolf, če bi mu prišla v roke."

„Ne vem. Samo da mu nisem! Hvaležna sem diverzantom, bili so zelo dobri z menoj."

„Rusa si navdušila. Pravil mi je, da tako razumne in prikupne ženske še ni srečal od Kaspijskega morja do Jadrana. Lepo te pozdravlja."

„Lepo pozdravi tudi ti njega v mojem imenu. Spomni ga, da mi je obljubil, da bosta vidva zaminirala Wolfa."

„Vsaj poskusila bova!" Potem ji je povedal, kako sta užgala po njem dva blejska vosovca, ko je ribaril. „Prepričana sta bila, da sta ga ubila, pa ju je vrag le prevaral s skokom v vodo..."

„Da, to je pa res njemu podobno," se je smejala Ana in mu povedala, kako sta se pred letom dni vozila po jezeru in zvonila z zvonom želja.

„Ne boj se ga! Raztrgali smo mu mrežo in mu pobili tipalke v bližnji in daljni okolici. Vse se mu podira. Prepričan sem, da te ne bo več iskal, ker bo imel preveč opravka sam s seboj. Zvedeli smo, da mu utegne celo kdo od Nemcev podstaviti nogo."

Hvaležno ga je pogledala. „Morda bom zdaj bolj mirna... Še vedno sem vsa preplašena. Podnevi še kar gre, ko se zamotim z delom. Ponoči pa se mučim v hudih sanjah. Lovijo me, padam in prebujam se vsa potna. Prve dni, ko sem sama spala v kamri, sem mislila, da me bo konec. Vsakokrat, ko je zalajal pes, sem mislila da gredo Nemci pome. Šele sedaj, ko s Tinko spiva skupaj, je bolje. V četi, ob Primožu in Vojku, sem se počutila varno."

„Nič se ne boj, saj ima Travnikar dobro skrivališče. Vanj se zatecita takoj, ko vama bo kaj sumljivo."

Za Blegošem je zabobnela močna eksplozija. Stopila sta k oknu. Nebo za črno gmoto kopaste gore se je krvavo obarvalo. Svetloba se je prelivala kot kri, ki se odceja od zaklane živine.

„Primož, Vojko in Travnikarjev so gotovo tam," je dejala s grenkim glasom, ker se je bala zanje. Tomova smrt jo je pretresla. „Kadar umirajo ljudje, ki jih ne poznaš, smrt ni tako strašna. Vse drugače pa te zadene, kadar pade kdo od najbližjih. Z njim umre tudi delček tebe samega. In vate se zažre strah pred lastno smrtjo in strah za življenje tistih, ki jih imaš najraje."

„Nič se ne boj zanje. Srečo imajo. Pa tudi tepsti se znajo. V kratkem bomo udarili tu v bližini. Videla boš. Prišli te bomo obiskat."

Pogledala ga je in se nasmehnila:

„Zdaj me ne bo več strah. Ti držiš besedo."

Eksplozije so neprestano vznemirjale noč. Ana je sklenila roke na trebuhu. Otrok v njej se je zganil. Srce ji je zalila neskončna mehkoba.

Blisk je opazil njen gib. V mislih ji je zaželel vso srečo...

7

Ob slepečih prebliskih, ki so si sledili v nepretrganem zaporedju eksplozij, je bilo utrjeno poslopje napadene postojanke kot razbitina ladje med čermi ob obali.

V zidovju je zevalo že nešteto lukenj. Izvrtale so jih granate topov in protioklopnih minometov. Streha je kazala oguljena rebra. Z nje se je usipala opeka kot listje z dreves, ko potegne jesenski veter.

Borci udarne brigade Franceta Prešerna so sklenili obroč okoli žičnih ovir in nažigali v strelske line, iz katerih so nemški žandarji krepko odgovarjali in metali bombe.

Med zidovjem in jarki sta plavala jedek dim in kiselkast vonj po človeškem strahu in stiski. Napadali so že drugo noč. Toda Nemci so se branili zagrizeno in vztrajno. Zaman je Karel gonil napadalne skupine naprej. Nekaj mrtvih in ranjenih je obviselo v žičnih ovirah ter ohromilo pogum napadalcev.

(Dalje prihodnjič)

KOROŠKA

„najbolj zvesta od vseh nemških pokrajin“

Vpogled v avstrijska občila ob nedavni razstrelitvi spominskega obeležja zmage Kranjčevega bataljona druge grupe odredov na nacistično vojsko 25. avgusta 1942 v Robežu nad koroškimi Apačami kaže, da skušajo tako avstrijske oblasti kot tudi večinski tisk zmanjšati zločinstvenost tega dejanja. V njem vidijo v glavnem le posamični nastop pijanih posameznikov ter se očitno na ta način skušajo izogniti obsodbi mednarodne skupnosti, saj je ta s tako imenovano avstrijsko državno pogodbo o obnovi neodvisne in demokratične Avstrije maja 1955 nadrobno določila, da bo Avstrija spoštovala, varovala in ohranjevala grobove protifašističnih borcev in pomnike, posvečene „slavi armad, ki so se na avstrijskem ozemlju bojevale proti nacistični Nemčiji“. In kot vemo, so bili prav slovenski partizani vse tja do pomladi 1945 v bistvu edina sila protihitlerjevske koalicije, ki se je aktivno borila na avstrijskih tleh proti nacizmu. Ta boj je bil usmerjen tudi v obnovo demokratične Avstrije, kar so nacisti kmalu opazili ter o tem tudi poročali v listu, namenjenem napadom na narodnoosvobodilni boj koroških Slovencev (list se je imenoval „Die Heimat ruft!“). Značilno je, da današnja nemškonacionalistična koroška publicistika tej ugotovitvi ne priteguje več, ampak podtika slovenskemu protifašističnemu boju drugačne cilje, predvsem pa prizadevanje za priključitev južnega dela Koroške Jugoslaviji.

Po drugi strani pa je bilo ob zadnjem zločinu opaziti v avstrijski javnosti tudi kritičnejše glasove. V mislih imamo predvsem vsestransko obsodbo robeškega zločina s strani Komunistične stranke Avstrije ter Zveze avstrijskih socialističnih borcev za svobodo in žrtev fašizma. Ta organizacija je skupaj z mednarodno federacijo borcev odpora v dneh po razstrelitvi spomenika poudarila, da gre pri razstrelitvi za bojazljiv in prostaški zločin. Atentat sta organizaciji — enako kot slovenska manjšina — ocenili za posledico tistega političnega vzdušja, ki je na Koroškem naklonjeno starim nemškonacionalnim tendencam ter nje gojišče za desno ekstremna in nacionalistična grupiranja“; sodba torej, ki v celoti potrjuje opozorila slovenske in jugoslovanske javnosti na preostanke rjave polpreteklosti v koroškem političnem in javnem življenju.

Dežela z največjim številom nacistov

Morda se nikjer v Avstriji domači in nemški liberalni nacionalizem še pred priključitvijo države nacistični Nemčiji ni tako tesno povezal z nacizmom kot prav na Koroškem. Eden avstrijskih poznavalcev je še leta 1936 pisal, da je nacizem v obliki liberalnega nacionalizma že od nekdaj udomačen na Koroškem. Značilno je, da je bila kmalu po „anšlusu“ (priključitvi Avstrije tretjemu rajhu) vključena v NSDAP desetina celotnega koroškega prebivalstva (s takrat priključeno Vzhodno Tirolsko skupaj 60.000 oseb). Dežela je celo štela največji odstotek članstva na območju celotne nemške države in tako ni čudno, da je nacistični tisk opozarjal, da je Koroška „najbolj zvesta pokrajina vseh nemških pokrajin (gauov)“ (list Völkischer Beobachter). Podobne ocene najdemo na avstrijski strani še danes. Tako je pisec knjige o sodobni Koroški še leta 1966 nakazal, da „sodi še dolgo po letu 1945 k osebnemu pogumu na Koroškem, če se človek izjavlja za Hitlerjevega nasprotnika“. Decembra 1972 pa je o denacifikaciji na Koroškem pisala dunajska revija Neues Forum: „Denacifikacija je ostala polovična... Pri tem mladim prinašajo podobo sveta, ki se komajda razlikuje od tiste leta 1945, samo z eno razliko: sedaj protifašističnega partizanskega boja ne imenujejo odkrito izdaja, poraza Hitlerjevega režima pa ne katastrofa. To delajo samo naskrivaj, doma za mizo in v gostilni“. Iz zadnjega časa pa je za avstrijsko družbo poučno opozorilo udeležencev študijske konference politične akademije socialistične stranke (Karl Rennerjevega instituta), saj so menili, da so Avstrijci nagnjeni k fašističnim idejam, neofašizem pa definirali kot fašizem, ki se je prilagodil novim razmeram.

Dejstvo je, da so se podpisnice avstrijske državne pogodbe leta 1955 zavedale vplivnosti nacizma na območju Avstrije, drugače bi gotovo ne prišlo v pogodbo določil, da si bo „Avstrija prizadevala, da bi iz avstrijskega političnega, gospodarskega in kulturnega življenja odstranili vse sledi nacizma“. Prav tako bodo razpuščene vse fašistične organizacije, „ki goje kakršnokoli dejavnost proti Združenim narodom, ali hočejo oropati prebivalstvo njegovih demokratičnih pravic“. Posebej je bilo določeno da se „Avstrija pod grožnjo kazenskih sankcij, ki jih je treba takoj določiti v soglasju z avstrijskimi pravnimi predpisi, obvezuje, da bo prepovedala obstoj in dejavnost vseh omenjenih organizacij na svojem ozemlju“. Dejstvo je, da so bili prvi taki ukrepi sprejeti v Avstriji kmalu po zmagi nad nacizmom; mednje prištevajo tudi registracijo vseh nekdanjih nacistov. Leta 1959 pa najdemo že prvo amnestijo za manj „obtežene“ naciste (amnestija je bila izpeljana na podlagi privoljenja vseh štirih zasedbenih sil v Avstriji: Združenih držav Amerike, Velike Britanije, Francije in Sovjetske zveze), dokončno amnestijo pa najdemo leta 1957, se pravi po dosegi popolne avstrijske suverenosti. Po dostopnih podatkih je bilo po drugi svetovni vojni registrirano v Avstriji 536.000 nacistov. Do leta 1953 je bilo iz denacifikacijskih spisov črtano 500.000 nekdanjih nacistov. Poleg tega je v tem času avstrijski kancler pomilostil 17 tisoč „včerajšnjih“ (nacistov), vzrok za pomilostitev pa je bilo dejstvo, da so se vse politične stranke (komunisti so bili izjema) prizadevale za glasove nekdanjih članov NSDAP. Slednje velja tudi za Koroško in še vedno odseva v političnem življenju dežele.

Za avstrijsko problematiko je v letih 1938—1945 treba podčrtati opozorilo vidnega raziskovalca avstrijskega delavskega gibanja dr. Herberta Steinerja. V predavanju, ki ga je imel na mednarodnem seminarju o ideji mednarodnega sodelovanja v protifašističnem odporu leta 1965 v Trstu, je (če odmislimo Hitlerja) nakazal, da so prav iz Avstrije izšli taki vojni zločinci, kot so A. Eichmann, dr. Seyss-Inquart, dr. Kaltenbrunner in drugi. Poleg teh „morilcev za pisalno mizo“ je pokazal še na tisoče Avstrijcev, ki so se udeležili „nacističnih roparskih pohodov“ nacizma, nasprotno pa se je „le manjši del avstrijskega prebivalstva udeležil rezistence proti nemški zasedbi in vojni“. Še zlasti Slovenci pa bi mogli izpopolniti spisek vojnih zločincev avstrijskega rodu, med katerimi bi bila pač na vidnem mestu oba gaulajterja Štajerske in Koroške dr. Siegfried Überreither in dr. Friedrich Rainer. Tudi ni naključno, da je bil po nekem podatku nemški okupacijski aparat v zasedeni Sloveniji skoro v celoti (90 %) sestavljen iz Avstrijcev.

Čeprav je poteklo že skoro 28 let od zmage nad nacizmom, razstrelitev robeškega spomenika opominja, da je še vedno najti v avstrijski družbi preostanke preteklosti. Iz zadnjega časa naj omenimo nastop pripadnikov Nemške nacionalne stranke v taborišču Mauthausen, med katerim so poškodovali spominsko tablo ob vhodu v nekdanje koncentracijsko taborišče ter se prostaško vedli do obiskovalcev.

Še posebej pa se je miselnost polpreteklosti pokazala na Koroškem po velikonemškem praznovanju petdesetletnice plebiscita oktobra leta 1970. Ne preseneča, da je konec tega leta padel v velikovškem mestnem svetu predlog za postavitev spominskega obeležja vojnemu zločincu Aloisu Maier-Kaibitschu, čigar ime je še danes za koroške Slovence simbol vsega, kar so doživeli v prvi avstrijski republiki in za genocidnega nastopa nacizma, ki je skušal s pregonom Slovencev iz dežele do konca uničiti koroško slovenstvo. Predvsem pa so bili nastopi „neznancev“ usmerjeni proti v tem času postavljenim spomenikom na grobovih padlih slovenskih partizanov. Dne 20. februarja 1971 in še enkrat v noči med 20. in 21. majem 1971 so oskrunili spomenik padlim v Grebinju. Junija 1971 so prvič premazali spomenik padlim slovenskim in poljskim antifašistom v Žrelcu pri Celovcu; novembra je bil spomenik še dvakrat tarča neonacističnih sil. Sledila je oskrunitev nagrobnika v Borovljah, kjer so v noči med 27. in 28. septembrom 1972 premazali imena padlih z napisom „Schweine“ (svinje).

Vsa ta dejanja so ostala nekaznovana, enako tudi razstrelitev nagrobnika več deset padlim borcem 11. septembra 1953 v Št. Rupertu pri Velikovcu. Se pravi, da je nemški koroški nacionalizem „proslavil“ dvajsetletnico tega zločina z atentatom na spominsko obeležje zmage Kranjčevega bataljona nad nacistično vojsko...

„Vindišarska teorija“ nacistična teorija

Še posebej pa se kaže duh preteklosti pri povojnem uveljavljanju tako imenovane „vindišarske teorije“, po kateri se deli slovenski koroški življ v „vindišarje“ in na „nacionalne“ Slovence, ki se aktivno bore za narodno enakopravnost. Po tem gledanju so prvi „domovini“ in nemštvu zvest element, medtem ko se drugim večkrat pripisuje celo iredentizem in nelojalnost do avstrijske države. Taka delitev slovenskega koroškega prebivalstva je bila vse do priključitve Avstrije nacistični Nemčiji privatna teza koroških nemških nacionalistov in njihovih raznovrstnih organizacij, je pa dobila svojo dokončno uzakonitev šele v času nacizma. V njenem okviru so nacisti pri ljudskem štetju leta 1939 spraševali poleg nemške in slovenske narodnosti tudi po „vindišarski“. Poleg tega so pri tem štetju uvedli tudi nov, „vindišarski jezik“, ki da se ločuje od govorice koroških Slovencev. To nacistično jezikovno novotarijo je prevzela pri vseh treh povojnih ljudskih štetjih tudi druga avstrijska republika. Pri tem so oblasti celo prezrle dejstvo, da so koroške šolske oblasti leta 1946 (očitno zaradi nacističnega izhodišča) prepovedale uporabo „vindišarskega“ označevanja za Slovence v šolski rabi. Ne glede na to je zašlo pri sprejemanju zakona o dvojezičnih krajevnih napisih julija 1972 „vindišarstvo“ celo v manjšinsko zakonodajo, saj je zakonodajalec odštel od manjšine vse, ki so jim pri ljudskem štetju leta 1961 števni komisarji vpisali „vindišarski“ občevalni jezik (ali njegove kombinacije). Omenimo naj tudi, da so britanske zasedbene sile na Koroškem v prvih povojnih letih ugotavljale, da prihaja odpor proti obvezni dvojezični šoli, na kateri so poučevali v obeh jezikih, nemškem in slovenskem, v glavnem od „nacističnih prijateljev“. Ne glede na to dejstvo so oblasti v letih 1958-59 ukinile obvezno dvojezično šolo!

Zaslugo za to ukinitev si danes pripisuje vrsta nemškonacionalnih organizacij, na Koroškem vključenih v osrednjo protislovensko telo, imenovano Kärntner Heimatdienst (Koroška domovinska služba). Ena ustanoviteljic te organizacije Kärntner Schulverein-Südmark (Koroško šolsko društvo-Südmark) pa je celo eden neposrednih dedičev nekdanjega Nemškega šolskega društva, ki sta ga povojna avstrijska zakonodaja, pa tudi socialistični tisk (Arbeiter Zeitung 9. marca 1968) označila zaradi prorasističnih pravil za nacificirano organizacijo še v času pred anšlusom. Za vodjo druge ustanoviteljice Kärntner Heimatdiensta, imenovane Kärntner Abwehrkämpferbund (Zveza bojevnikov obrambnega boja), pa se je v zadnjem času pokazalo, da je bil vnet nacistični delavec vse od leta 1923(!) dalje. Značilno je, da prav s strani te organizacije prihaja vrsta protislovenskih in protijugoslovanskih nastopov. Abwehrkämpferbund je bil skupaj s Heimatdienstom tudi pobudnik postavitve spominske plošče na pliberškem „obmejnem domu“ 6. maja letos, v glavnem namenjeni tistim Koroščem, ki so jih prijele jugoslovanske oblasti v dneh zmage nad nacizmom, ter pripadnikom oboroženih sil, ki so padli v boju s slovenskimi partizani v letih druge svetovne vojne. Drug tak nastop so pripravili na obletnico koroškega plebiscita 6. oktobra letos. Šlo je za postavitev spomenika s podobnim značajem pri krškem mostu ob cesti, ki vodi iz Celovca v Velikovec. Tudi ta je posvečen „žrtvam... partizanskih tolp“. V začetku so oblasti sicer ovirale postavitev spomenika, vendar so dokončno popustile pred Kärntner Heimatdienstom in koroškim nemškim nacionalizmom. Značilno je, da je spomenik namenjen tudi tistim Koroščem, ki so kot sodelavci okupatorjevega aparata izgubili življenje na Gorenjskem.

Tako najbrž ni osamljeno pismo enega bralcev vodilnemu koroškemu meščanskemu tisku (listoma Volkszeitung in Kleine Zeitung) izpred nekaj dni. Iz pisma se lahko razbere, da ima pisec Avstrijo za poraženo deželo v drugi svetovni vojni. Nasprotuje tudi spomenikom, postavljenim v spomin padlim slovenskim protifašistom, in pravi, da ni „običajno, da postavljajo spomenike, posvečene vojni in zmagi, v deželi poraženega“. Pisec še dodaja, da leta 1945 „ni imel noben Avstrijec občutka, da bi ga partizani osvobodili“.

Tone Zorn

(Naša obramba, 10/73, Ljubljana)

Brat v stiski!

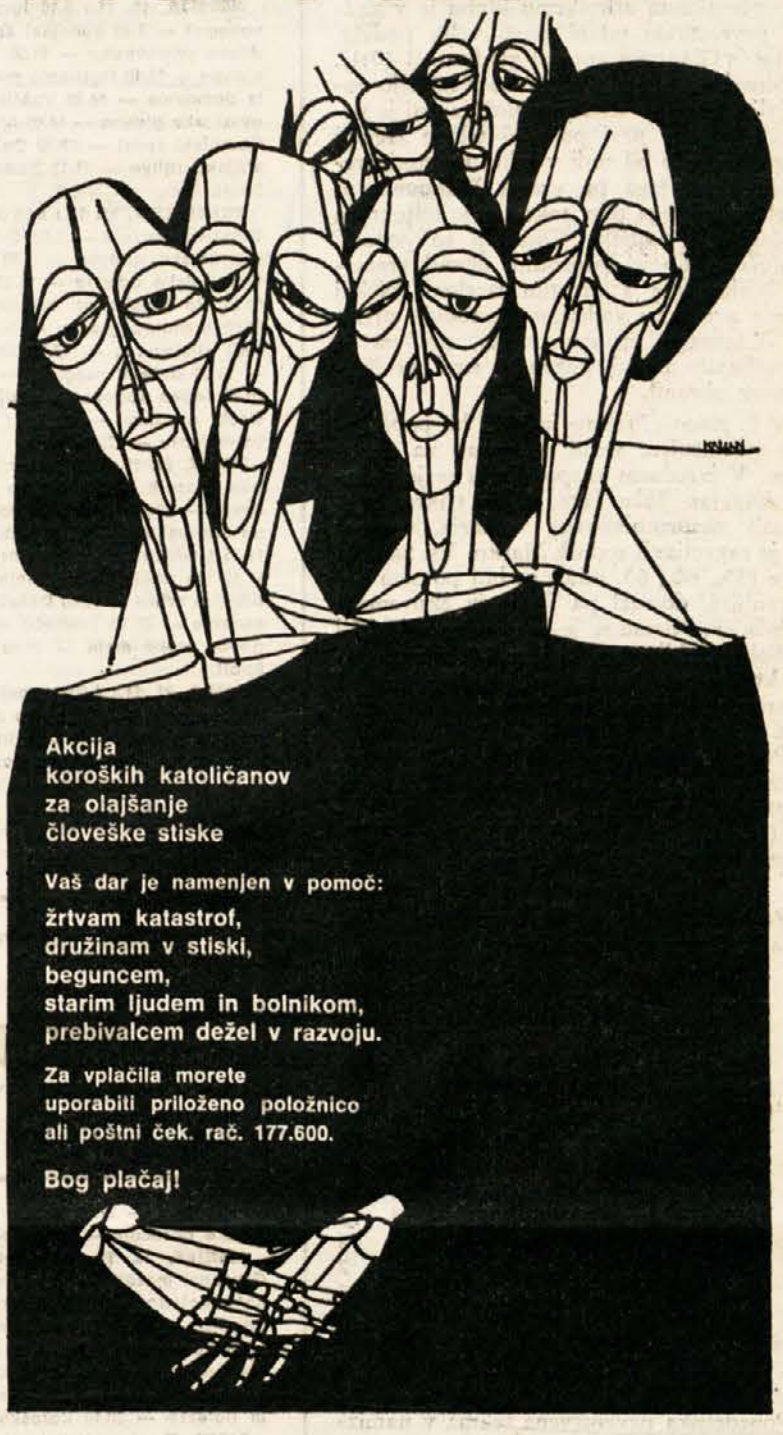

Akcija
koroških katoličanov
za olajšanje
človeške stiske

Vaš dar je namenjen v pomoč:
žrtvam katastrof,
družinam v stiski,
beguncem,
starim ljudem in bolnikom,
prebivalcem dežel v razvoju.

Za vplačila morete
uporabiti priloženo položnico
ali poštni ček. rač. 177.600.

Bog plačaj!

ŠPORTNI VESTNIK

Preteklo nedeljo so se nogometaši Slovenskega atletskega kluba zadnjič v letošnji jesenski nogometni sezoni zapodili za žogo. 13. prvenstveno tekmo so igrali v Glaneggu proti tamkajšnjemu nogometnemu moštvu, ki je v zadnjih dveh letih očividno napredovalo. Če je štel Glanegg pred leti še za poučevanje vrednega začetnika, potem je sedaj treba precej dobrega nogometnega moštva, ki je kos ekipi iz Glanegga.

Slovenskemu atletskemu klubu je v zadnji prvenstveni tekmi uspel velik podvig, saj je v Glaneggu zmagal gladko 4:1 (0:1).

Slovenski nogometaši so se v nedeljo nahajali v izredno težkem položaju, saj je gostitelj igral v prvi polovici tekme zrelejši nogomet in je bil tudi v lahki terenski premoči. Vrhu tega pa vratar Wakounik ni imel najboljšega dne, tako da je bilo treba pričakovati najhuje. Gostitelji so povedli zasluženo, ko je nasprotnik ukanil vratarja Wakounika s prostim strelom. Nekaj minut pred tem zadetkom je sodnik prisodil Glaneggu enajstmetrovko, gol pa je razveljavil. Drugi kazenski strel je Wakounik ubranil.

V 2. polovici tekme je SAK bil popolnoma spremenjen, sledil je napad za napadom. V izrednem razpoloženju se je nahajal kapetan Jože Fera, ki je trikrat presenetil nasprotnikovega vratarja, en gol pa je razveljavil sodnik Marko. Vsi zadetki Fere (53., 60., 63. min.) so bili povsem neubranljivi, dosegel pa jih je iz ekstremnih položajev. Njemu se je kot strelec pridružil še Folti Waldhauser, ki je v 87. minuti dobil krasno podajo, preigral branilce in iz 16 metrov streljal neubranljivo v levi spodnji kot.

Postava: Wakounik, Hribar, Nežmah, Lampichler, Oraže, Wrolich (od 55. min. naprej Vinko Wieser), Pandel, Hanzi Wieser (od 83. min. naprej Hudej), Peter Waldhauser, Fera, Folti Waldhauser.

Po končanem jesenskem prvenstvu je lestvica 2. D razreda naslednja:

1. Wölfnitz	13	11	2	0	34:6	24
2. SAK	13	10	3	0	50:11	23
3. Launsdorf	13	8	3	2	37:16	19
4. Glanegg	13	7	1	5	41:24	15
5. Steuerberg	13	7	1	5	31:20	15
6. Guttaring	13	7	1	5	24:25	15
7. Hörzendorf	13	6	2	5	33:28	14
8. Zweikirchen	13	6	1	6	20:23	13
9. Gospa sveta	13	6	0	7	32:27	12
10. Weitensfeld	13	5	1	7	26:34	11
11. Zweinitz	13	3	2	8	10:29	8
12. Sörg	13	3	1	9	15:45	7
13. Kraig	13	1	3	9	11:34	5
14. HSV	13	0	2	11	5:47	2

ŠT. JANŽ — LIEBENFELS 6:4

Ponedeljska prvenstvena tekma v namiznem tenisu 2. razreda - zapad v Št. Janžu med moštvoma Št. Janž in Liebenfels se je končala z zmago šentjanških športnikov 6:4. V zanimivi in deloma napeti namiznoteniški prireditvi, nasprotnika sta si bila vsaj deloma enakovredna, sta za Št. Janž točkovala Hanzi Hornböck in Martin Mischitz, dočim je mladi Jakob Weiss nekoliko odpovedal.

Posamezne tekme in rezultati: Hornböck — Nowak 18:21, 18:21; Mischitz — Nowak 21:5, 21:13; Weiss — Nowak 16:21, 14:21; Horböck — Holler 21:18, 21:16; Mischitz — Holler 21:12, 21:11; Weiss — Holler 13:21, 18:21; Hornböck — Wabnig 21:19, 21:18; Mischitz — Wabnig 21:18, 21:13; Weiss — Wabnig 17:21, 17:21; dvojica Mischitz/Hornböck — Holler/Wabnig 21:16, 21:12.

ST. MARGARETHEN — DSG SELE 1:9

V namiznoteniški prvenstveni tekmi je ekipa iz Sel gladko premagala ekipo iz St. Margarethen v Labotski dolini. Igra ni stala na visoki ravni. Bila je enostranska, ker se nahajajo Selani v dobri formi. Nasprotnik gostom ni mogel postaviti nasproti dobrih igralcev.

Kainz — Oraže 7:21, 10:21; Kainz — Olip 13:21, 22:24; Kainz — Fale 17:21, 16:21; Wulz — Oraže 4:21, 8:21; Wulz — Olip 13:21, 9:21; Wulz — Fale 19:21, 13:21; Flechl — Oraže 13:21, 8:21; Flechl — Olip 17:21, 16:21; Flechl — Fale 21:17, 21:12; dvojica Flechl/Wiesenegger — Oraže/Olip 21:14, 21:23, 10:21.

Namiznoteniška ekipa iz Sel zaseda začasno za Grabštanjem 2. mesto z 10 točkami. V ponedeljek bo v Grabštanju padla odločitev o jesenskem prvaku, ko si bosta stali nasproti ekipi Grabštanja in DSG Sele. Pričetek bo ob 19.30 uri v telovadnici ljudske šole.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt — Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32-5-50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje.

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

SOBOTA, 17. 11.: 6.00 Jutranja gimnastika — 6.55 Glasbeni mozaik — 8.05 Družinski obzornik — 10.00 V žarišču — 10.45 Naša lepa domovina — 14.00 Voščila — 15.15 Zabavni koncert — 17.10 „Jezero — tri dežele — tisoč taktov glasbe" — 18.00 Deželni razgledi — 18.35 Mala solistična parada — 19.05 Koračnice predarskih skladateljev — 19.50 Note in beležke — 20.10 V življenju vse mine — 21.30 Od princa Hamleta do divjega lovca Jennerweina — 22.10 Šport — 22.20 Plesna glasba po naročilu.

NEDELJA, 18. 11.: 6.10 Igra na orgle — 8.15 Kaj je novega? — 9.45 Dunajski zajtrk z glasbo — 10.30 Radijska pripovedka — 11.00 Teden sodobne avstrijske glasbe — 13.10 Ogledalo mestnega gledališča — 13.45 Iz domovine — 14.30 Voščila — 17.05 Teden sodobne avstrijske glasbe — 18.00 Mali večerni koncert — 19.00 Nedeljski šport — 19.40 Deželni razgledi — 20.10 Avstrijska rallye — 21.15 Zadnja postaja Dunaj — 22.10 Šport.

PONEDELJEK, 19. 11.: 6.00 Jutranja gimnastika — 6.50 Glasbeni mozaik — 8.05 Oddaja za starejše ljudi — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 Šolska oddaja — 11.03 Štajerske plesne viže — 13.30 Na obisku pri koroških godbah na pihala — 15.00 Komorna glasba — 16.30 Za otroke — 17.10 Kaj radi slišimo . . . — 17.56 Oddaja Kmetijske zbornice — 18.00 Deželni razgledi — 19.50 Note in beležke — 20.10 Teden sodobne avstrijske glasbe — 21,00 Manjšinski problemi — 21.30 Iz avstrijskega glasbenega ustvarjanja — 22.10 Šport.

TOREK, 20. 11.: 6.00 Jutranja gimnastika — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Dežela ob Dravi — 10.00 Šolska oddaja — 11.03 „Tako jodlajo na Štajerskem" — 13.30 Zabavna glasbena oddaja — 14.45 Ljudska izobrazba Koroške — 16.30 Za otroke — 17.10 Ne zaničujte mi mojstrov — 17.56 Oddaja sindikalne zveze — 18.00 Deželni razgledi — 19.50 Note in beležke — 20.10 Zveneča alpska dežela — 21.10 Pogovor preko meje — 21.40 Veselo zaigrano — 22.10 Šport.

SREDA, 21. 11.: 6.00 Jutranja gimnastika — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 Šolska oddaja — 13.30 Na obisku pri koroških zborih — 15.00 Koroška orgelska glasba — 16.30 Teden sodobne avstrijske glasbe — 17.10 V dunajski kavarni — 17.56 Oddaja združenja industrialcev — 18.00 Deželni razgledi — 19.35 Za prijatelja planin — 19.50 Note in beležke — 20.10 „Prijazni ljudje" igra — 21.10 Zabavna glasba — 21.30 Zvezne dežele poročajo — 22.10 Šport.

S SADNIMI DREVESCI IN GRMIČI
drevesnice
Marko POLZER
Lazar pri Veselah
SO VSI ZADOVOLJNI!

ČETRTEK, 22. 11.: 6.00 Jutranja gimnastika — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Vesele note mojstrov — 10.00 Šolska oddaja — 11.03 Ljudska oddaja — 13.30 Zabeleženo na koroških cestah — 15.00 Komorna glasba — 16.30 Za otroke — 17.10 Kviz gre na potovanje — 17.56 Oddaja zbornice obrtnega gospodarstva — 18.00 Deželni razgledi — 19.50 Note in beležke — 20.10 Koroška pratika — 22.10 Šport.

PETEK, 23. 11.: 6.00 Jutranja gimnastika — 6.50 Glasbeni mozaik — 9.00 Šolska oddaja — 9.30 Klavirska glasba — 10.00 Šolska oddaja — 11.03 Ljudske pesmi in glasba iz Štajerske — 13.30 Veselo zaigrano — 15.00 Duhovna zborovska glasba iz Češkoslovaške — 16.30 Za otroke — 17.10 Glasba za konec tedna — 17.56 Oddaja sindikalne zveze — 18.00 Deželni razgledi — 19.50 Note in beležke — 20.10 Orkestrski koncert — 21.30 O grozljivih stvareh — 22.10 Šport.

SLOVENSKE ODDAJE

SOBOTA, 17. 11.: 9.00 Od pesmi do pesmi, od srca do srca.

NEDELJA, 18. 11.: 7.10 Duhovni nagovor — Po vaši želji.

PONEDELJEK, 19. 11.: 13.45 Informacije — Zborovske skladbe.

TOREK, 20. 11.: 9.30 Dežela ob Dravi — 13.45 Informacije — Športni mozaik — Za krmilom.

SREDA, 21. 11.: 13.45 Informacije — Ljudske pesmi — Današnja književnost v nemškem jeziku.

ČETRTEK, 22. 11.: 13.45 Informacije — Iz kulturnega življenja koroških Slovencev.

PETEK, 23. 11.: 13.45 Informacije — Tam, kjer so trojne Libuče.

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.30 — 5.00 — 7.00 — 8.00 — 9.00 — 11.00 — 12.00 — 13.00 — 14.00 — 17.00 — 18.00 — 22.00 — 23.00 — 24.00.

SOBOTA, 17. 11.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pionirski tednik — 9.35 Studio za najdene skladbe — 10.15 Glasbeni drobiž od tu in tam — 11.15 Z nami doma in na poti — 12.10 Melodije za opoldan — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 S pesmijo in besedo po Jugoslaviji — 15.40 Pojo naši operni pevci — 16.00 „Vrtiljak" — 17.10 Orgle v ritmu — 17.20 Gremo v kino — 18.15 Dobimo se ob isti uri — 19.15 Z ansamblom Jožeta Privška — 20.00 Radijski radar — 21.00 Večer z Alfijem Nipičem, njegovimi gosti in Plesnim orkestrom RTV Ljubljana — 22.20 Oddaja za naše izseljence. — 23.05 S pesmijo in plesom v novi teden.

NEDELJA, 18. 11.: 6.50 Danes za vas — 8.07 Radijska igra za otroke — 8.47 Skladbe za mladino — 9.05 Se pomnite, tovariši . . . — 10.05 Koncert iz naših krajev — 11.15 Voščila — 11.50 Pogovor s poslušalci — 13.30 Nedeljsko športno popoldne — 16.00 Voščila — 16.30 Melodije z velikimi zabavnimi orkestri — 17.05 Nedeljska reportaža — 17.25 Popularne operne melodije — 18.00 Radijska igra „Načrtovano življenje" — 18.40 Zvočne kaskade — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Zaplešite z nami — 23.15 Jazz za vse.

PONEDELJEK, 19. 11.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Pisan svet pravljic in zgodb — 9.20 Pisana paleta lahke glasbe — 9.40 Izberite pesmico — 11.15 Z nami doma in na poti — 12.40 S tujimi pihalnimi godbami — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 Amaterski zbori pojo — 14.30 Voščila — 15.40 Naši solisti igrajo Mozarta — 16.00 „Vrtiljak" — 17.10 Koncert po željah poslušalcev — 18.15 Lahka glasba slovenskih avtorjev — 19.15 S kvartetom „Do" in ansamblom Jožeta Kampiča — 20.00 Giovanni Paisiello: „Sevilijski brivec" — 22.15 Za ljubitelje jazza — 23.15 Popevke se vrstijo.

TOREK, 20. 11.: 6.50 Danes za vas — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Jugoslovanske zborovske skladbe — 10.15 Volčki na koncertnem odru — 11.15 Z nami doma in na poti — 12.10 Zvoki in barve orkestra radia München — 12.40 Z domačimi ansambli — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 „Ali jih poznate" — 14.40 „Na poti s kitaro" — 16.00 „Vrtiljak" — 17.10 Koncertni oder za domačina in gosta — 18.30 V torek nasvidenje — 19.15 Z Ljubljanskim jazz ansamblom — 20.00 Slovenska zemlja v pesmi in besedi — 20.30 Radijska igra — 21.30 Melodije v ritmu — 22.15 Od popevke do popevke — 23.15 Dve partituri Dimitrija Šostakoviča.

SREDA, 21. 11.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Za mlade radovedneže — 9.25 Otroške igre — 11.15 Z nami doma in na poti — 12.10 Znane melodije, znani orkestri — 13.15 Zabavna glasba — 14.30 Voščila — 15.40 „Odskočna deska" — 17.10 Predstavljamo vam ženski pevski zbor „Zoltan Kodaly" iz Budimpešte — 18.15 Pop ansambli — 19.15 Glasbene razglednice — 20.00 Komornoglasbeni studio — 22.15 S festivalov jazza — 23.15 Revija jugoslovanskih pevcev zabavne glasbe.

ČETRTEK, 22. 11.: 6.50 Beseda na današnji dan — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Iz glasbenih šol — 11.15 Z nami doma in na poti — 12.10 Operetni zvoki — 12.40 Igrajo pihalne godbe — 14.10 Popoldne za mladi svet — 15.40 Poje sopranistka Anna Moffo — 16.00 „Vrtiljak" — 17.10 Popoldanski simfonični koncert — 18.15 S Plesnim orkestrom RTV Ljubljana — 19.15 Z ansamblom Mojmira Sepeta — 20.00 Četrtkov večer domačih pesmi in napevov — 21.00 Literarni večer — 21.40 Glasbeni nokturno — 22.15 Popevke in plesni ritmi — 23.15 Nočni koncert.

PETEK, 23. 11.: 6.50 Rekreacija — 8.10 Glasbena matineja — 9.05 Radijska šola — 9.35 Jugoslovanska narodna glasba — 11.15 Z nami doma in na poti — 12.10 Veliki zabavni orkestri v ritmu — 13.15 Zabavna glasba — 14.10 Iz mladih gri — 14.30 Voščila — 16.00 „Vrtiljak" — 17.10 Operni koncert — 18.50 Ogledalo našega časa — 19.15 S triom Vitala Ahačiča — 20.00 „Top-pops 15" — 21.15 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.15 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.15 Jazz pred polnočjo.

AVSTRIJA 1

SOBOTA, 17. 11.: 15.00 Hišni koncert — 16.05 Za otroke — 16.25 Mala hišica — 16.50 Sprehod — 17.00 Klub seniorjev — 18.00 Sem mnenja — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Novo v kulturi — 18.55 Dober večer želi Heinz Conrads — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki — 20.06 Šport — 20.15 Kabaret, kabaret — 21.20 Šport — 21.50 Čas v sliki — 21.55 Rdečelasa baronesa, film.

NEDELJA, 18. 11.: 15.40 Za otroke — 16.05 Za družino — 16.55 Smučarska gimnastika — 17.25 Ernst Fuchs: Pogovor s slikami — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Dunajska mestna knjižnica — 18.30 Kdo več ve? — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Šport — 20.15 Un amico, Prijatelj — 21.45 Čas v sliki.

PONEDELJEK, 19. 11.: 18.00 Novo v znanosti — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Stan Laurel in Oliver Hardy — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Šport — 20.15 Ljudje s farme Shiloh — 21.20 Otroci v našem okolju — 21.40 Ob boksah — 22.30 Čas v sliki.

TOREK, 20. 11.: 18.00 Angleščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Veselje ob fotografiranju — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Šport — 20.15 Kaj sem jaz? — 21.05 Čajkovski — genialnost in blaznost — 23.05 Čas v sliki.

SREDA, 21. 11.: 10.00 Šolska oddaja — 11.00 Močnejši kot pamet — 16.30 Za otroke: Zgubljeni diamant — 17.10 Nevarno mesto — 17.20 Gradbišče — 18.00 Francoščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Tri deklice in trije dečki — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Šport — 20.15 Horizonti — 21.05 Včeraj, danes, jutri. Življenje dveh ljudi — 22.35 Čas v sliki.

ČETRTEK, 22. 11.: 10.00 Šolska oddaja — 18.00 Italijanščina — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Športni mozaik — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Šport — 20.15 Trotta. Po romanu „Kapucinska grobnica" — 21.50 Čas v sliki — 21.55 Monobalette.

PETEK, 23. 11.: 10.00 Šolska oddaja — 11.00 Rdečelasa baronesa — 18.25 Otrokom za lahko noč — 18.30 Zaljubljen v čarovnico — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Pregled sporeda — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.06 Šport — 20.15 Halo . . . hotel Sacher . . . vratar — 21.20 Odkrito povedano — 22.20 Čas v sliki — 22.25 Mednarodno prvenstvo v jahanju.

AVSTRIJA 2

SOBOTA, 17. 11.: 16.55 Ognjeni skakalci iz Montane, film o padalcih — 18.30 Slučaj pri sosedovih — 18.55 Glasbena poročila — 19.30 Čas v sliki — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Jean Louis Barrault — 21.55 Leonardo da Vinci — 22.20 Čas v sliki.

NEDELJA, 18. 11.: 18.00 Tedenski obzornik — 18.30 Prerezi — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Novo v kulturi — 20.10 Vzgoja — 20.15 Gost pri belgijski televiziji — 23.20 Čas v sliki.

PONEDELJEK, 19. 11.: 18.30 Kaj bi lahko postal? — 19.30 Pohabljeni otrok — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Leondardo da Vinci — 21.15 Poletni turizem pozimi — 21.50 Telereprize.

TOREK, 20. 11.: 18.30 Formalna logika — 19.00 Morska biologija — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport —20.09 Vzgoja — 20.15 Radio, posredovalec med cerkvijo in družbo — 21.05 Plavi cvetovi — 22.50 Telereprize.

SREDA, 21. 11.: 18.30 Italijanščina — 19.00 Planet svetovno mesto — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 22. mednarodno glasbeno prvenstvo — 21.00 Vesoljna ladja Enterprise — 21.45 Telereprize.

ČETRTEK, 22. 11.: 18.30 Izviri zgodovine — 19.00 Kontakt — 19.30 Čas v sliki in kulturne novosti — 20.00 Pregled sporeda — 20.06 Šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Pustite jih živeti — 21.45 Telereprize.

PETEK, 23. 11.: 18.30 Kar naj bi vedeli — naučeno osveženo — 18.45 Uvod v elektroniko — 19.30 Čas v sliki in kulturne novost — 20.00 Za konec tedna — 20.06 Šport — 20.09 Vzgoja — 20.15 Štirje dnevi v novembru — 22.15 Telereprize.

TV JUGOSLAVIJA

SOBOTA, 17. 11.: 9.35 Šolska oddaja — 16.40 Daktari — 17.30 Nogomet — 19.15 Gledališče v hiši — 19.45 Risanka — 19.50 Cikcak — 20.00 Dnevnik — 20.30 Moda za vas — 20.40 3×7, kviz — 21.35 Barvna propagandna oddaja — 21.40 Colditz, serijski film — 22.30 Poročila — 22.35 Kažipot — 22.55 Hokej Olimpija : Jesenice.

NEDELJA, 18. 11.: 8.55 Dobri vojak Švejk — 9.45 Ptujski festival — 10.10 Kmetijska oddaja — 10.55 Mozaik — 11.00 Otroška Matineja — 11.45 Poročila — 11.50 Kažipot — 17.55 Moda za vas — 18.05 Poročila — 18.10 Retrospektiva jugoslovanskega filma: Pop Čira in pop Spira — 19.45 Risanka — 19.50 Cikcak — 20.00 Dnevnik — 20.40 Iz libra Marka Uvodiča — 21.35 Nova imena — 21.55 Športni pregled — 22.25 Poročila.

PONEDELJEK, 19. 11.: 9.10 Odprta univerza — 9.35 Šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Gregčev oče gre v partizane — 18.10 Obzornik — 18.25 Enciklopedija živali — 18.55 Mozaik — 19.00 Mladi za mlade — 19.45 Risanka — 20.00 Dnevnik — 20.25 Lastna kozmetika narta — 20.40 Selitev duš, drama — 22.00 Nokturno — 22.15 Poročila.

TOREK, 20. 11.: 9.35 Šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Očetove barve — 18.00 Risanka — 18.10 Obzornik — 18.25 Naši zbori — 18.55 Mozaik — 19.00 Šolska TV: Nova matematika — 19.20 Cedre z Atlasa — 19.45 Risanka — 19.50 Cikcak — 20.00 Dnevnik — 22.25 Propagandna reportaža — 20.40 Diagonale — 21.30 Sam med volkovi — 22.15 Poročila — 22.20 Rokomet.

SREDA, 21. 11.: 8.20 Šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Otroci naše šole — 18.00 Risanka — 18.10 Obzornik — 18.25 Od filma do filma — 18.45 Marksizem — 19.15 Mozaik — 19.20 Kaj hočemo — 19.45 Kozmetično ogledalo — 19.50 Cikcak — 20.00 Dnevnik — 20.25 Propagandna reportaža — 20.40 Film tedna: Vse ali nič — 22.20 Poročila — 22.25 Rokomet.

ČETRTEK, 22. 11.: 9.35 Šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Iz slovenske književnosti — 18.05 Obzornik — 18.20 Mozaik — 18.25 Shane — 19.15 Delavska tribuna — 19.45 Risanka — 19.50 Cikcak — 20.00 Dnevnik — 20.25 Kam in kako na oddih — 20.40 Monitor — 21.30 Nevarna srečanja — 22.30 Poročila.

PETEK, 23. 11.: 9.30 Šolska oddaja — 16.45 Madžarski pregled — 17.45 Kuhinja pri violinskem ključu — 18.15 Obzornik — 18.30 Rekreacija — 18.40 Pet minut za boljši jezik — 18.50 Mozaik — 18.55 400 let slovenske glasbe — 19.45 Risanka — 19.50 Cikcak — 20.00 Dnevnik — 20.25 Propagandna reportaža — 20.40 Komu zvoni, barvni film — 22.40 Poročila — 22.45 Umetnost in človek.

Za prijatelje literature

„Mladje" nas je naprosilo za naslednjo objavo:

V kratkem bo izšlo MLADJE 14, ki bo obsegalo 112 strani. Številka se ukvarja pretežno z aktualnimi narodno- in kulturno političnimi vprašanji koroških Slovencev, zastopana pa je seveda tudi najnovejša slovenska literatura domačih avtorjev.

Dr. Pavel Zdovc priobča temeljito in dokumentirano razpravo o naših krajevnih imenih na Koroškem, v kateri prihaja do izraza vsa duhovna revščina vladajoče družbe.

Tomaž Ogris prav tako kritično raziskuje odnose med koroškimi Slovenci in celovškim ordinariatom ter dokazuje, da je bil ta vseskozi bistven in najdoslednejši nosilec ponemčevanja na Koroškem.

Prozo prispeva Florjan Lipuš, pesmi Gustav Januš. Janko Messner posreduje del koroške vsakdanjosti v Pogovorih v maternici koroške Slovenke. Lev Detela predstavlja Petra Henischa, katerega prozo prinašamo v slovenskem prevodu.

Marsikoga, tako upamo, bo opraskal kak naš opilek in otesek. Mlajšim avtorjem ponujamo literarne nagrade. Več prispevkov in avtorjev smo morali žal preložiti na pozneje. O tem in drugih uspehih sodelavcev pričajo tudi napovedi.

Če vas zanima delo slovenskih avtorjev na Koroškem, pošljite spodnjo naročilnico na naš naslov: uredništvo MLADJA, 9010 Celovec/Klagenfurt, Postfach 307.

Za pozornost se zahvaljujejo

sodelavci MLADJA

NAROČILNICA

ime in priimek .....

naslov .....

se naročam na koroško slovensko revijo MLADJE, literatura in kritika, ki izhaja dvakrat letno, cena posamezne številke 30 šil. (za študente in dijake 20 šil.). Prosim, da mi jo pošiljate po pošti.

, dne .....

podpis .....